

Sosiologipäivät Rovaniemellä 27.–28.3.2014

Kiinnipitävät siteet

Sosiologipäivien 2014 teema ”kiinnipitävät siteet” palautti sosiologian keskiöön yhden tieteenalaa innoittaneen tavoitteen: pyrkimyksen ymmärtää yhteisöjen rakennetta ja dynamiikkaa, meidän liittymistämme toistemme yhteyteen. Aiheella oli myös poliittinen tarkoitus. Samanaikaisesti kun postmoderni teoreettinen virtaus on dekonstruoinut kollektiivien merkityksiä, kyseenalaistanut identiteettejä ja innostunut hajautuneen, tuottavan vallan käsitteestä, globaalissa maailmassa valta näyttää keskittyvän taloudellispoliittiselle eliitille. Kollektiivisen identiteetinkin voi mobilisoida konflikteissa ja jotenkin poliittis-taloudelliset intressiryhmät näyttävät löytävän toisensa. Kun myös modernit, hyvinvointivaltioliset ja demokraattiset yhteiskunnalliset instituutiot – siis ne kivijalat, joita on totuttu kutsumaan myös rakenteiksi – ovat hapertumassa ja muuttumassa, on kysymys siitä, mikä meitä pitää yhdessä, oleellisen tärkeä. Samalla juhlittiin sosiologeja 50 vuotta yhteen liimannutta instituutiota, Sosiologia-lehteä.

Professori Sarah Pinkin (RMIT University, Australia) puhe *Digital Media, Presence and Everyday Life in the Home: The Bindings of People and*

Things antoi esimerkin digitaalisen tekniikan käytöstä etnografisen tutkimuksen tukena. Samalla se avasi ihmisten tilallista, arkista toimintaa ja tapoja, joilla (digitaalisen) median läsnäolo on osa sitä dynamiikkaa, jolla koti ”tuntuu oikealta”. Media on läsnä arkisessa elämässä sisältöjen ohella materiaalisesti, kuten energiana (esim. *standby*-valmiustila), taustana (kuten Googlen, Facebookin ja Skypen ilmoitukset kaverien online-tilasta) ja arjen rutiineina (kuten erilaisten toimintojen sammuttamisena, lataamisena jne.) sitoen meitä tietynlaiseen elämäntapaan, vuorovaikutukseen ja energiankäyttöön. Yliopistonlehtori Olli Pyyhtisen (TY) puhe *No Gift with/out Bond? On Giving and Exchange* käsitteli kiinnipitäviä siteitä astetta konkreettisemmin. Hän kirjoitti uudelleen Marcel Maussin klassista teoretisointia. Puhe kuvasi tapoja, joilla lahja antamisena, vastavuoroisuutta odottamattomana anteliaisuutena luo sidoksia myös kapitalisoituneeksi ja ihmissuhteet kaupallistaneeksi kuvatussa markkinataloudessa. Kyse ei ole vaihdosta, joka jättää aina joitain ulkopuolelle, vaan antamisen ideasta joka yhteisöissä – esimerkiksi tiedeyhteisössä – kuuluu sosiaalisen toiminnan olemukseen. Professori Donatella Della Portan (European University Institute, Italia) jäsenyyksen talouskuripolitiikkaa vastustavista sosiaalisista liikkeistä (*Democracy is not a Spectator Sport! Spreading Democracy in the Anti-Austerity Movements*) voi myös liittää antamiseen yhteisön liimana. Hän korosti liikkeiden inklusiivisuutta ja pyrkimystä palauttaa demokratia ihmisten

väliseksi, yhteiskuntaa ylläpitäväksi toiminnaksi talouden tai tietyn ryhmän etujen turvaamisen sijaan. Näiden liikkeiden vaade ei ole valtion vetytyminen vapaasti temmeltävien markkinavoimien ohjaamisesta vaan demokraattisen valtion säätelyvallan vahvistaminen suhteessa markkina-voimiin sekä hyvinvoinnin jakamiseen. Tarvitaan todellista demokratiaa, instituutioiden uudistumista asiantuntijavallan ja performatiivien sijaan.

Sosiologipäivien jälkipuolisko omistettiin sosiologeja yhdistävän Sosiologia-lehden juhlistamiseen. Puheet kulkivat lehteä – ja sosiologeja – innoittaneesta yhteiskunnallisesta tilanteesta ja lehden tuolloisesta tavoitteesta (emeritusprofessori Antti Eskola, TaY) sen tulevaisuuteen ja tämänhetkisestä maailmantilanteesta ja tiedepoliitikasta kumpuavaan tehtävään (tutkijatohtori Eeva Luhtakallio, HY). Lehden sisältöä käsittelevät muut puheet tekivät kunniaa lehden yleiselle yhteiskuntatieteelliselle otteelle ja pyrkimykselle osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Ne jäsensivät lehden historiaa sisältöjen kautta (professori Anssi Peräkylä, HY), pohtivat tiedepoliitikan ja metoditeknologian tuomia muutoksia (yliopistonlehtori Marja Alastalo, ISY) ja muistuttivat sosiologian debateista ja niiden sukupuolittuneisuudesta (yliopistonlehtori Kirsti Lempiäinen, LY).

Sosiologipäivien 2014 vireen innoittamana on helppo yhtyä Eeva Luhtakallion esittämään vakaumukseen: sosiologian, tuon ainoan yleisen yhteiskuntatieteen, innoituksena on tiedonintressin epäkaupallisuus sekä sosiologisen tutkimuksen kytkeytyminen maailmaan ja siinä käynnissä oleviin poliittisiin prosesseihin. Tällä hetkellä nuo prosessit voivat merkitä länsimaista arkeamme ylläpitävien materiaaalisten itsestäänselvyyksien ja maailmanjärjestyksen hajoamista. Globaalien muutosten ja finanssikriisien kärjistävät poliittiset konfliktit sekä hajottavat että luovat uusia yhteisöjä. Sosiologia ei ole hajoamisen toteamista ja dokumentointia vaan ihmisiä, arkea, yhteisöjä ja yhteiskuntaa ylläpitävien sekä muutoksen mahdollistavien voimien ymmärtämistä. Siksi

tässä ajassa ja tulevaisuuteen katsoen tarvitaan vastauksia: mikä kiinnittää ihmisiä toisiinsa, kuinka yhteisöt syntyvät, toiminta verkottuu ja tavat tapaistuvat rakenteiksi.

Suvi Ronkainen, Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työryhmät

Asumisen sosiologia

Asumisen sosiologian työryhmä kokoontui tänä vuonna yksipäiväisenä. Työryhmään olivat tervetulleita kaikki asumista, asumisen järjestelmiä, asuntopolitiikkaa, asumisen sosiaalisia jakoja, kotikulttuuria ynnä muita asumiseen liittyviä aiheita käsittelevät alustukset. Työryhmän viisi esitystä käsittelevätkin asumista monipuolisesti eri näkökulmista. Teemu Kempainen (HY) puhui ensimmäisenä asuinalueen sosioekonomisen statuksen yhteydestä asukkaiden koettuun turvattomuuteen. Helsingin turvallisuuskyselyn aineistolla oli havaittu, että asuinalueen sosioekonominen status on itsenäinen ja melko vahva koetun turvattomuuden tekijä. Esitys sai aikaan keskustelua siitä, miten tätä yhteyttä tulisi tulkita ja ylipäätään tekijöistä, jotka vaikuttavat asukkaiden turvallisuudentunteeseen asuinalueilla.

Seuraavaksi Jukka Hirvonen (Aalto) esitteli naapuruudesta ja naapuruuskiistoista tehtyä asukaskyselyä. Kyselyn tulosten perusteella vastaajilla oli naapureihinsa paljon heikkoja siteitä ja naapuruuskiistat olivat melko harvinaisia. Työryhmää puhututtivat erityisesti naapurien väliset siteet ja näiden siteiden muutokset. Kolmantena esiintynyt Mika Hyötyläinen (HY) esitti kriittisen arvionsa suomalaisesta naapurustoeffektitutkimuksesta. Esityksen erityisenä innoittajana oli toiminut hiljattain julkaistu ja paljon julkisuutta saanut Katja Vilkkaman, Mari Vaattovaaran ja Hanna Dhalmannin tutkimusartikkeli ”Kantaväestön pakoa? Miksi maahanmuuttajakeskittymistä muutetaan pois?” Esitys herätti keskustelua termien ”maahanmuuttajakeskittymä”, ”kantaväestö” ja ”valkoinen pako” käytöstä suomalaisessa kontekstissa.

Neljäntenä puhunut Antti Wallin (TY/TaY) esitteli tutkimustaan porilaisesta Sampolan asuinalueesta sosiaalisena ympäristönä eläkeläisnaisten näkökulmasta. Sampolan erityispiirteenä on suuri eläkeläisten määrä ja laskeva asukasluku. Tämä tekee alueesta mielenkiintoisen sosiaalisen tilan, jossa eläkeläisten ääni, kokemukset ja tarpeet korostuvat. Viimeisenä oli vuorossa Hanna Kettunen (TY), joka pohti narratiivisen lähestymistavan soveltamista asuntopoliittikan tutkimiseen. Hänen lähtökohtanaan oli, että vuokrasääntelyn purkaminen oli merkittävä murros suomalaisessa asuntopoliitikassa. Tätä murrosvaihetta rakentavia tarinoita on tarkoitus jäljittää asumisen tutkimuksessa vähän käytetyn narratiivisen analyysin keinoin. Kaiken kaikkiaan työryhmän ilmapiiiri oli innostava ja keskustelevalta.

KOORDINAATTORIT: Hannu Ruonavaara & Hanna Kettunen

Designed Society

Työryhmä kokosi yhteen materiaalisuuden, muotoilun ja yhteiskunnan sidoksisuudesta kiinnostuneita tutkijoita monilta tieteenaloilta. Aino Alatalon (HY) paperi tarkasteli akustiikan roolia Helsingin Musiikkitalon rakentamisprosessissa. Seuraamalla Musiikkitalon rakentamiseen liittyviä keskusteluja 1990-luvulta alkaen Alatalo osoitti, kuinka akustiikasta neuvoteltiin rakennushankkeeseen liittyviä toimijoita yhdistävä tavoite.

Jose A. Canada (HY) käsitteli paperissaan H5N1-viruksen muokkaamisen synnyttämää bioturvallisuuskeskustelua bio-objekti -viitekehityksen avulla. Hän osoitti, että viruksen materiaallinen muutos muuttaa myös sen symbolista identiteettiä ja edellyttää näin syntyneen uuden objektin sopeutumista sosiaaliseen ympäristöönsä. Malin Fransberg (TaY) esitteli etnografista tutkimustaan junagraffitimaalareista. Hänen tarkastelunsa kohteena oli, miten Helsingin kaupungin nollatoleranssi on muokannut graffitimaalareiden "alakulttuurista pääomaa".

Veera Kinnusen (LY) materiaaliseen sosiologiaan kiinnittyvän esityksen keskiössä olivat esineiden ja ihmisten arkinen suhde. Hän pohti erityisesti arjessa rutinoitunutta ja huomaamatonta tavaroiden poisheitämistä, joka tulee tarkasteltavaksi erityistilanteissa, kuten muutossa. Soile Veijola (LY) esitteli yhdessä Petra Falinin kanssa kehittämäänsä matkailun lähtökohtia perustavasti muuttavaa käsitettä *mobile neighbouring*. Hotelliasumisen ymmärtäminen naapuruutena voisi suunnata matkailusuunnittelua kestävämmälle pohjalle.

Anu Valtosen (LY) esityksen aiheena oli unen, ruumiin ja sukupuolen kulttuurinen suhde. Hän kohdisti huomionsa nukkuvaan naiseen pohtien, millaisena se näyttäytyy kulttuurisessa kuvastossa ja miten sitä voisi lähestyä teoreettisesti. Joonas Vola (LY) tarkasteli paperissaan kolmen arktiseen alueeseen liittyvän casen kautta, miten materialisoidut esittämisen ja ymmärryksen tavat tietyistä tiloista tai paikoista leikkaavat läpi mikro- ja makrotason, sisältäen sekä elämän laajentamisen että rajoittamisen mahdollisuuden.

Työryhmän järjesti monitieteinen Muotoiltu yhteiskunta (DeSo) -tutkijaverkosto.

KOORDINAATTORIT: Veera Kinnunen & Anu Valtonen

Environmental Sociology – Participation In Environmental Governance

Ympäristösosiologian työryhmässä pidettiin kolme esitystä, joita yhdisti osallistumisen tematiikka sekä erityisesti tieteellisen tiedon, paikallistiedon ja päätöksenteon suhde. Esitelmää kuuntelemissa ja kommentoimassa oli myös muita tutkijoita ja opiskelijoita. Anna Salomaa Helsingin yliopistosta aloitti kertomalla, miten tutkimustiedon ja päätöksenteon kuilun (*research-implementation gap*) voisi ylittää erilaisilla osallistumisen menetelmillä, erityisesti fokusryhmän toiminnalla. Kirjallisuuskatsauksessa tunnistettiin erilaisten osallistavien menetelmien vahvuuksia ja heikkouksia tutkimustiedon välittymisessä päätöksentekoon erityisesti

kompleksisten ympäristöongelmien kontekstissa. Fokusryhmämenetelmää hyödynnetään myöhemmin vapaaehtoista luonnonsuojelua edistävän Metso-ohjelman tutkimisessa. Tutkimuksen tarkoitus on tuottaa synteesi siitä, miten dialogia ja tiedonvaihtoa voisi edistää maanomistajien, viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä.

Toisessa esitelmässä Riitta Savikko Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta esitteli Ilmastonmuutos ja maaseutu (ILMASE) -tiedonvälityshankkeen työpajojen tuloksia. Hankkeen tavoitteena oli jakaa tietoa ja lisätä maaseutuyrittäjien, neuvojen, viranhaltijoiden ja tutkijoiden välistä keskustelua ilmastonmuutokseen varautumisesta. Tiedonvaihto oli selkeästi kaksisuuntaista. Tieteilijät kertoivat viljelijöille ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista, kun taas viljelijät peilasivat tieteellistä tietoa omaan kokemukseensa siitä, miten esimerkiksi lumen paksuus, kuivat kaudet ja sateiden ennustamattomuus vaikuttavat kasvukauteen ja lopulta jopa lannoitteiden hintoihin. Tuli esiin, että viljelijöiden tiedontuotantoon osallistumisen onnistumiseksi erityisen tärkeää on kääntää monimutkaiset aiheet konkreettisiksi teemoiksi, jotka herättivätkin laajaa keskustelua ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ILMASE-hankkeessa. Keskustelussa tuli myös esille, että toisin kuin esimerkiksi matkailualalla, viljelijöiden kunnioitus maata kohtaan ja ylisukupolvinen näkemys asioiden hoidosta auttavat katsomaan kestävästi pitkälle tulevaisuuteen. Halu osallistua ja sopeutua muutokseen lähti viljelijöistä itseltään, mikä on myös välttämätöntä osallistavien menetelmien onnistumisen kannalta.

Viimeisen esityksen piti Lauri Rantala Oulun yliopistosta. Lauri esitteli Rokuan harjualueiden pohjavesien hydrologian, ekologian ja sosiologian yhteistutkimusta, jossa päätöksenteon tukena on käytetty monitavoitearviointia. Rokualla pohjavesien ja niistä riippuvien järvien pintojen lasku on herättänyt huolta paikallisten ihmisten keskuudessa, ja ongelmaa on selvitetty yhdessä yliopiston, Ely-keskuksen ja lähikuntien voimin.

Tutkimukset johtivat kaikki tahot siihen käsitykseen, että pääsyy pohjavesien pintojen laskuun olivat harjualueetta ympäröivää paksua turvekerrosta puhkuvat ojat, joiden kautta vesi pääsee purkautumaan. Monitavoitearvioinnissa päästiin yksimielisyyteen siitä, että ojien patoaminen ja ennallistaminen olisi paras keino saada vedenpinnan korkeus nousemaan. Yllättäen lopulliset pohjavesimallinnukset kuitenkin osoittivat, että pääsyy pintojen laskuun eivät ollutkaan ojitukset, vaan ilmaston vaihtelu, jonka viime aikojen runsaat sateet ovat myös konkreettisesti osoittaneet nostamalla pohjavedet ennätyskorkealle. Tapaus muistuttaa sekä tiedon sosiaalisesti konstruoidusta puolesta että tiedon tärkeydestä päätöksenteon kannalta. Se puhuu myös monitavoitearvioinnin puolesta konfliktien sovittelussa.

KOORDINAATTORIT: Lauri Rantala, Simo Sarkki & Timo P. Karjalainen

Hajottava ja sitova: väkivalta ja väkivaltarikollisuus yhteisöissä

Työryhmän tausta-ajatuksena oli tarkastella väkivaltaa yhteisöjen olemassaolon näkökulmasta. Työryhmän ideoijat ja vetäjät – Suvi Ronkainen (LY) ja Päivi Honkatukia (TaY) – kutsuivat mukaan tutkijoita, jotka jäsentävät työssään väkivallan tekemistä ja kokemista yhteisöllisten sidosten dynamiikassa, väkivallan sosiaalisia merkityksiä sekä yhteisöllisten sidosten korjaamista väkivaltaisen tapahtuman jälkeen. Teoreettisena lähtökohtana oli väkivallan ambivalentti luonne. Sen kohteeksi joutuminen hajottaa ja on traumaattista. Kuitenkin väkivalta edustaa myös voimaa ja valtaa, transgressiota ja uskallusta, sitä kulutetaan ja siitä nautitaan. Yhteisöt säätelevät ja merkityksellistävät väkivallan ja ei-väkivallan rajaa. Ne ovat myös keskeisiä väkivallan tekemisen luvallistumisessa ja seurausten käsittelyssä.

Työryhmän esitykset keskittyivät kolmen ytimen ympärille. Ensimmäinen kysyi, miten yhteisö – kuten kouluampumisen kohdanneet

paikkakunnat Jokela ja Kauhajoki (Johanna Nurmi, TY) tai kaupan palvelualan esimiehet (Sara Lindström, TTL) – käsittelevät väkivallan tapahtumaa. Kuinka sille luodaan merkityksiä esimerkiksi kategorisoimalla osallisia sekä erottelemalla meitä ja toisia? Miten traumaattista tilannetta merkityksellistetään ja mitä näin tehden tapahtuu? Palautuuko turvallisuus vai peitetäänkö haavoittuvuuden mahdollisuus? Toisessa teemassa väkivallan sosiaalisuus keskittyi väkivaltaan yhteisesti tehtynä (Suvi Ronkainen, LY) tai tapahtumana, jonka taustalla on useita ihmisiä, kuten henkikiroksissa (Terhi Rintamäki, LY). Kummassakin alustuksessa nostettiin esiin väkivaltarikosten piiloon jäävä itsestäänselvyys: ne tapahtuvat tyypillisesti tilanteissa, joissa on läsnä useampia ihmisiä, minkä lisäksi huomattava osa väkivallasta tehdään yhdessä jonkun tai joidenkin toisten kanssa. Kolmas ydinryhmä muodostui väkivallan virtuaalisista muodoista ja representaatioista. Näissä alustuksissa käsiteltiin vihapuhetta (Elin Hakkarainen, LY), vihapuheen ja väkivaltarikosten kuluttamisen yhteyksiä (Emma Holkeri, TY), iltapäivälehtien sukupuolittuneita väkivaltarikosten representaatioita (Satu Venäläinen, HY), digitaalisten väkivaltapelien pelaamisen eri puolia (Mikko Meriläinen, HY, Ehyt-projekti) sekä sitä väkivaltakuvastoa, joka nuorten poikien itse-tuhoisuudesta puhumisessa tiivistyy (Joonas Kokkonen, Väestöliitto).

Yhteistä näille alustuksille oli väkivallan kuluttamisen, tekemisen ja osin myös uhriuden kietoutuminen toisiinsa samalla kun kaikki nämä kategoriat muuttuvat epäselviksi. Ketä peliväkivalta tai väkivaltarikosten kuluttaminen satuttaa? Onko virtuaalisen väkivallan ydin kohteen loukkaaminen vai sen kyky yhdistää toisiinsa ihmisiä tavalla, jossa halu halventaa ja toimia aggressiivisesti voimistuvat? Millaisella tavalla alitajuiset ahdistukset, pelot ja politiikka toimivat väkivallan kuvilla ja symboleilla pelaavassa vuorovaikutuksessa? Entä voiko väkivallan oikeuttamisen vaade peleissä – esimerkiksi sankaruutena, maailman

pelastamisen tehtävänä – myös toimia väkivallan sosiaalisen säätelyn keinona?

KOORDINAATTORIT: Suvi Ronkainen & Päivi Honkatukia

Hyvinvointivaltion diskurssit / Välfärdstatens diskurser

Pienehkössä mutta erittäin keskusteleavassa ryhmässä kuunneltiin neljä esitystä, joissa nivoutui yhteen hyvinvointia, valtaa ja kulttuuria koskevia kysymyksiä. Ensimmäisessä esityksessä Lotta Harju (TTL/Aalto) kertoi työn mielekkyyttä tarkastelevasta tutkimuksestaan. Hän tutkii, miten työntekijät jäsentävät oman työnsä mielekkyyttä sekä siihen vaikuttavia asioita. Työn mielekkyyttä rakentaviin puhe- tapoihin Harju on päässyt käsiksi laajan, ryhmäkeskusteluista koostuvan aineistonsa avulla. Laura Lyytikäinen (TY) puolestaan tarkasteli AA-liikkeen leviämistä Venäjälle sekä sen mukautumista paikallisiin olosuhteisiin. Esityksen yhteydessä keskusteltiin muun muassa siitä, miten AA:n käsitykset alkoholismista menevät ristiin venäläisen alkoholikulttuurin kanssa. Lisäksi ryhmä keskusteli Venäjän maaperällä toteutettavan etnografisen tutkimuksen aineistoalinoista.

Tämän jälkeen Mikael Nygård (ÅA) puhui siitä, miten lapsiköyhyyttä on käsitelty 2000-luvun poliittisissa keskusteluissa Suomessa. Nygårdin mukaan keskusteluissa on havaittavissa kansainvälisissä keskusteluissakin paljon esillä ollut paradigma, joka korostaa sosiaalipolitiikan roolia investointina etenkin lapsuuteen. Tämän paradigman vahvistumisesta huolimatta lapsiköyhyys on Suomessa kuvattu edelleen pääasiassa työttömyydestä ja sosiaalipoliittisista leikkauksista johtuvana taloudellisena huono-osaisuutena. Ryhmän viimeisessä esityksessä Janne Autto (LY) keskittyi paikallisiin hyvinvointivaltiota koskeviin keskusteluihin, joihin osallistuvat niin kuntapäätäjät kuin kansalaisetkin. Yksi esityksen viesteistä oli, että ne ovat samanaikaisesti sekä tilannekoh-

taisia että yleisiin kulttuurisiin jäsennostapoihin perustuvia.

KOORDINAATTORIT: Janne Autto & Mikael Nygård

Juhlimiskulttuurien tutkimus

Työryhmän kokousta juhlisti tällä kertaa erityisesti Antti Maunun väitöstutkimus. Maunun esitelmän aiheena oli *Yöllä yhdessä: biletyt rituaalina*. Hieman pelkistäen tavisten biletyt Helsingin yössä eriaa sekoilugenreen, viileään genreen ja parempaan genreen, jotka kaikki tavikset tuntevat. Sekoilu on genreistä suosituin. Sosiaalisuus oman ryhmän kesken on erittäin tärkeää bilettäjille. Oman ryhmän kanssa voidaan mennä muuhunkin kuin ryhmän omimman genren mestoihin. Sukupuolten välillä ei tässä eroja juurikaan ollut. Tutkimus perustuu laajaan yksilö- ja ryhmähaastattelu-, päiväkirja- ja havainnointiaineistoon.

Romanian tiedeakatemian tutkija Ozana Cucu-Oancea vieraili työryhmässä joulun tutkijana esitelmällään *Traditionalism and Postsentimentalism When Celebrating Christmas in Romania Nowadays*. Roomalainen, daakialainen, kristillinen ja kommunistinen joulunvietto saivat kukin lisämausteita myös amerikkalaisesta tavasta ymmärtää joulu perheen ja lasten juhlanä. Joulun globaali ja paikallinen historia ovat jännitteisesti läsnä Romanian nykyjoulussa. Satu Soukan esitelmän *Juhlimisen muodot ja merkitykset muusikon kiertuetyössä* keskiössä oli intohimotyö muusikoiden kiertuetyön keskeisenä osana. Affektityössä luodaan tunnetiloja. Turistiteorian mukaisessa liminaalisuudessa erottuu tavallinen arki ja muusikon kiertuearki. Bakhtinin karnevalismianalyysistä tuttu kollektiivinen groteski nauru on läsnä muusikon arjessa. Kiertuetyö rakentaa muusikkoutta.

Jarno Valkosen *Känniset vetokoirat: alkoholin käyttö ja tiimityön ideologia kaupallisen luontomatkailun opastyössä* -esitelmän kuvaamassa elämysteollisuudessa, luonnon tuotteistamisessa, oppaalla on keskeinen rooli: hän tekee elämystä opastamalleen ryhmälle. Oppaaksi voi päästä ole-

malla ”hyvä tyyppi”, mikä voi tarkoittaa, että osaa vaikka venäjää tai japania. Koulutusvaatimuksia ei ole, mutta palkkakin on matala. Keskustelussa työryhmälle tuli selväksi, ettei Tilastokeskus kykene tuottamaan tilastoja matkailualasta. Hauskanpidon ja työn sekoittuminen on normaalia oppaan työssä. ”Tuotteen on tarkoitus olla villi ja vapaa.” Matkailutyö on myös tiimityötä. Oppaiden oma kanta on, että juhliminen on osa työtä ja myös omaa yhteisöllisyyttä. Esitelmässään *Marginaalista mainstreamiin, kapinasta traditioksi? Jazzin juurtuminen Turkuun* Ismo Kantola kertoi, kuinka jazzin globaali ja lokaali ovat läsnä Turun jazzperinteessä. Kapinallisuus, esteettisyys ja viihde palmikoituvat juhlimismuodoksi jolla on jo 50 vuotta hipova jatkuvuutensa.

Työryhmän keskustelussa kiteytyi, että siinä missä luontosafarityössä on tärkeää osata kansallistaa opastettavat ryhmät kehonkieltä myöten, rock-kulttuuri taas luo symboleja globaaliin yhteisöllisyyteen. Helsingin, Turun ja Romanian juhlissa maailmanlaajuinen ja paikallinen ovat kuitenkin erottamattomina läsnä.

KOORDINAATTORI: Ismo Kantola

Kaivostutkimus

Kaivostutkimuksen työryhmässä pidettiin yhdeksän esitystä. Työryhmän esitysten ja keskustelujen keskeisenä teemana oli kaivostoiminnan hyväksyttävyyden. Tuija Jartti Jyväskylän yliopistosta esitelti laajaa, neljän maakunnan alueelle kohdentunutta kyselytutkimusta, jonka mukaan kaivosten hyväksyttävyyden vaihtelee hiukan maakunnittain. Tutkimuksen tavoitteena on myös rakentaa eri muuttujia yhdistelemällä malli, joka selittäisi kattavasti hyväksyttävyyden taustalla olevia ehtoja. Päivi Taavo Lapin yliopistosta pohti kaivosten sosiaalista toimilupaa ja kaivosyhtiöiden yhteiskuntasuhteita paikallisesta näkökulmasta. Taavon esityksen mukaan luottamus on sosiaalisen toimiluvan keskeisin elementti ja sen säilyttäminen edellyttää avointa vuoro vaikutusta kaivosyhtiön ja paikallisyhteisön

välillä tunnustaen myös sen, että kaikkia intressejä ei voi yhteen sovittaa. Myös Toni Eerola Geologian tutkimuskeskuksesta pohti sosiaalista toimilupaa todeten, että jo malminetsintävaiheessa yhtiön ja paikallisyhteisön välinen vuorovaikutus on erittäin tärkeää. Eerola totesi, että ensikontaktiin merkitystä ei ole vielä riittävästi korostettu.

Lasse Peltonen Suomen ympäristökeskuksesta laajensi kaivoksen hyväksyttävyyden pohdintaa nostamalla esiin legitimitietin käsitteen. Peltonen totesi, että sosiaalinen toimilupa on käsitteenä varsin suppea ja esitteli mallin, jonka avulla kaivosta voidaan tulkita konfliktiteoreettisesti niin, että läsnä ovat monentasoiset poliittisen toiminnan tilat ja prosessit. Tuija Mononen Itä-Suomen yliopistosta esitteli kaivostoiminnan vaikutuksia ja paikallisten asukkaiden kokemuksia kaivostoiminnasta kolmelta itäsuomalaiselta paikkakunnalta. Yleisesti ottaen kaivoksiin suhtauduttiin eri paikkakunnilla myönteisesti, sillä kaivokset ovat merkittäviä paikallis- ja aluetaloudellisia toimijoita. Leena Viinamaäki ja Seppo Kilpiäinen Lapin ammattikorkeakoulusta esittelivät Sodankylän Kevitsan kaivosta koskevaa tapaustutkimusta, jossa näkökulmana on sosiaalityön ekososiaalinen viitekehys. Tutkimushankkeessa on haastateltu kattavasti myös kaivostyöntekijöitä. Vaikka kaivoksella on ollut myönteisiä vaikutuksia paikkakunnan kehittämiseen, kaivosbuumi rakenteistaa paikkakuntaa uudelleen ja aiheuttaa jännitteitä sekä haasteita esimerkiksi kunnan palvelutuotannolle.

Sanna Hast Metsäntutkimuslaitokselta puolestaan tarkasteli eri elinkeinojen yhteensovittamisen mahdollisuuksia Lapissa ja Koillismaalla tehtyjen tutkimusten valossa. Hän totesi, että yhteensovittamisen onnistuminen riippuu siitä, millaisia toimintoja, arvoja ja merkityksiä kyseisillä alueilla on. Yhteensovittaminen ei välttämättä aina onnistu, jolloin seurauksena on jatkuva ristiriitatilanne. Leena Suopajarvi Lapin yliopistosta esitteli empiiristä tutkimustaan, jonka aiheena oli sosiaalisten vaikutusten arviointi (sva) Lapin 2000-luvun kaivoshankkeissa. Hänen mukaansa sva:ta tulisi

kehittää koko kaivosprosessin ajan kestävän seurantatutkimuksen suuntaan. Mari Tuusjärvi Geologian tutkimuskeskuksesta pohti puheenvuorossaan, voiko kaivosala olla kestävän kehityksen mukaista. Hän muistutti, että kaivostoiminta pitää ymmärtää laajasti, ja sen käytäntöjen kestävyuden edistämisessä tärkeää on ympäristön suojele, sosiaalinen vastuu ja kannattavuuden hallinta.

KOORDINAATTORIT: Tuija Mononen & Leena Suopajarvi

Kasvatussosiologia ja koulutuspolitiikka

Kasvatussosiologian ja koulutuspolitiikan teemaryhmä kokosi Lapin yliopistoon yhteensä kahdeksan alustusta sekä kiitettävästi kasvatuksen ja koulutuksen yhteiskunnallisista ulottuvuuksista kiinnostuneita kuulijoita.

Torstain sessio käsitteli laajasti määriteltyinä myöhäismoderniin aikakauteen kytkeytyvää yksilöllistymistä ja siihen liittyviä riskejä. Miten koulun ja kasvatuksen rajat ja rakenteet edesauttavat tai estävät sosiaalista kiinnittymistä? Teemaa käsiteltiin niin perusopetuksen kuin toisen asteen ja korkeakoulutuksen näkökulmista. Sessiossa kuultiin seuraavat alustukset: *Hyvän elämän uhkat* (Leena Koski, 1SY); *Koulu lasten ongelmien tulkitsijana ja ratkaisijana* (Markus Kaakinen, TaY); *Yrittäjyyskasvatus yhteiskunnan tuotantona: ordo-liberalismin ja biovallan näkökulma yrittäjyys- ja kansalaiskasvatuksen väliseen problematiikkaan* (Esko Harni, 1Y); *Yliopistossa yksin vai yhdessä? Symbolisen kiinnittymisen todellisuutta rakentava merkitys yliopisto-opinnoissa* (Hanna Vilkkä, TaY); ja *Ammattikasvatuksen ajan järjestykset – erityiskohteena ravintolakokin perustutkintokoulutus* (Sirku Ranta, 1SY).

Perjantain sessiossa esityksiä yhdistävä teema löytyi formaalin koulutusjärjestelmän mahdollisuuksista rakentaa siteitä yksilöiden välille – tai ainakin poistaa esteitä niiden muotoutumisen tieltä. Esitykset käsitelivät muun muassa koulun kasvatust vastuuta, maahanmuuttajien oppimisprosesseja sekä koulumarkkinoiden ja segregaaion hallintaa.

Sessiossa kuultiin seuraavat alustukset: *Koulua vai elämää varten? Ammatillisten opettajien käsitykset koulun kasvatusvastuusta* (Antti Maunu, EHYT ry); *Aikuisten maahanmuuttajien oppimisprosesseja kotoutumiskoulutuksessa ja ammatillisissa opinnoissa* (Jonna Kulju, JY); ja *Koulumarkkinat ja segregaatoin hallinta* (Janne Varjo & Mira Kalalahti, HY).

Kiitoksia kaikille hyvistä esityksistä ja mielenkiintoisista keskusteluista!

KOORDINAATTORIT: Janne Varjo, Mira Kalalahti & Heikki Silvennoinen

Kaupunkisosiologia

Torstaina kaupunkisosiologian työryhmässä pidetyt esitykset olivat virkistävällä tavalla kiinni ajankohtaisissa kaupunkikehitykseen liittyvissä kysymyksissä ja käsittelivät kaikki omalla tavallaan muuttuvan kaupunkitilan mukanaan tuomia haasteita. Timo Harjuniemi esitteli Kalasataman *Smart City* -hanketta biopoliittisen hallinnan näkökulmasta ja kirvoitti keskustelun *Smart City* -visioiden luonteesta. Pasi Mäenpää pohti esityksessään lähiöostareiden tulevaisuutta ja ehdotti ostareiden pelastamiseksi ajatusta siirtymisestä sekoitetuista toiminnoista sekoitettuun toimijuuteen. Sanna Valtosen ja Sanna Ojajärven esityksessä pohdittiin, mikä Helsingin Vaasankadun kävelykatukokeilun vuorovaikutuksessa meni pieleen ja miksi. Esitysten jälkeen saatiin aikaan kiinnostava kokoava keskustelu, jossa pohdittiin mm. kaupunkilaisten, virkamiesten ja poliitikkojen välisen kommunikoinnin hankaluuksia sekä julkisen tilan funktiota. Perinteisesti julkisen tilan perimmäisenä tarkoituksena pidetään kaikille kansalaisille avointa tilaa, mutta keskustelussa pohdimme, pitäisikö julkista tilaa ajatella yhä enemmän avoimuuden lisäksi sen mahdollistaman toiminnan kautta.

Perjantai-aamun istunnossa kaupungin sosiaalista sykettä tutkailtiin sekä klassisista että uudemmissa näkökulmista käsin. Etnografinen tutkimusote on perinteisimpiä kaupunkitutki-

muksen työkaluja ja tuttu jo Chicagon koulukunnasta. Vertailevalla otteella etnografiaa soveltavat Linda Haapajärvi ja Kaisa Ketokivi esittelivät työryhmässä käynnissä olevien tutkimustensa tuloksia. Haapajärvi tarkasteli maahanmuuttajien sosiaalista elämää Helsingin ja Pariisin segregoituneissa lähiöissä. Ketokivi puolestaan käsitteli yhteisön ja kuulumisen sidosten tematiikkaa Brooklynin ja Helsingin hyväosaisissa ja aktiivisissa kaupunkikortteleissa. Myös Lotta Junnilaisen tekeillä oleva väitöstutkimus perustuu vertailevaan etnografiaan, mutta Sosiologipäivien esityksessään hän käsitteli erään helsinkiläisen huono-osaisen lähiön virtuaalista sosiaalisuutta pohtimalla alueen Facebook-yhteisön merkitystä alueen arkielämän jäsentäjänä. Jutta Juveniuksen tutkimus puolestaan lähestyi tuoreella tavalla helsinkiläistä kaavoituskeskustelua uuden ranskalaisen pragmatismien ja paikatietoa-aineiston valossa.

KOORDINAATTORIT: Linda Haapajärvi, Lotta Junnilainen & Teemu Kempainen

Kiinnittävät arjen rytmit

Työryhmän tavoitteena oli koota yhteen tutkijoita, jotka ovat kiinnostuneita tarkastelemaan käytäntöjä, verkostoja tai yhteisöjä suhteessa erilaisiin arjen rytmeihin ja synnyttää keskustelua mahdollisista uusista rytmianalysien avaamista tutkimusnäkökulmista. Ryhmän neljästä esityksestä Timo Ahon suomalaisrekkakusien työnrytmikäytäntöihin keskittyvä esitys peruuntui valitettavasti viime hetkellä. Työryhmän kolme tutkimuspapereita toivat kukin oman näkökulmansa rytmikeskusteluun: Johanna Ylipullin ja Anna Luusuan esityksessä painoutuivat teknologisoituneen arjen ja luonnon rytmien yhteensovittaminen, Asta Kietäväisen ja Seija Tuulentien tutkimuksessa hiljentyvän kylän rytmit sekä Sunna Kovasen esityksessä kulttuurisen tilan rytmit. Kolme hyvinkin erilaista näkökulmaa muodostivat kiinnostavan kokonaisuuden ja pohjan rytmieihin liittyvälle keskustelulle.

Ylipulli ja Luusua kuvasivat esityksessään sitä, miten luonnon sykliset rytmit ovat läsnä pohjoisen kaupungin teknologisoituneessa arjessa. Tutkimuksessaan Ylipulli ja Luusua tarkastelivat interaktiivisia julkisia näyttötauluja ja matka- ja älypuhelimien käyttöä osana kaupunkitilan kokemista. Tulosten mukaan nykyteknologia on mukana arjessa monenlaisissa tilanteissa ja kaikenlaisissa olosuhteissa ja se vaatii yhä laajemman kontekstin, kuten ilmasto-olosuhteiden, huomioimista. Esimerkiksi ihmisten tavat käyttää informaatio- ja kommunikaatioteknologiaa vaihtelevat eri vuodenaikoina niin paljon, että ilmiöstä voidaan käyttää nimitystä teknologiset vuodenaajat. Teknologia ei siis ole rikkonut perinteisiä kiinnittäviä rytmejä, vaan ihmiset ovat sopeuttaneet teknologian käyttönsä luonnon asettamiin rytmeihin ja rajoituksiin.

Työryhmän seuraavissa esityksissä tarkasteltiin kylätoiminnan rytmejä kylän kehittämiseen sekä kyläteatterin esityksen toteutukseen ja ohjausprosessiin liittyen. Kietäväinen pohti, millä tavalla kyläkehittämiseen voitaisiin saada lisää ihmisiä, resursseja ja ideoita vakituisten asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden rytmejä yhteen sovittamalla. Kovanen puolestaan käsitteli esityksessään tiedon muodostumista yhteisöteatterissa tietoisien ja tiedostamattoman toiminnan rytmissä.

Molemmat tutkimukset toivat esille tiedon muodostumisen rytmejä ja yhteisten tilojen – tai niiden puuttumisen – merkitystä syrjäseudun asukkaiden arjessa. Yhteisen kylätoiminnan rytmin sovittaminen uusien toimijoiden ja toimintamuotojen rytmiin muuttaa kylien kiinnipitäviä siteitä – niiden käytäntöjä, yhteisöjä ja verkostoja. Kylän verkostot pohjautuvat yhdessä elettyihin rytmeihin: yhtäältä uudet yhteisötoiminnan muodot, kuten kyläteatteri, voivat muuttaa ja järjestää uudelleen yhteisöjä, toisaalta yhdessä jaetut rytmit voivat auttaa sietämään esimerkiksi luovan työn rytmiä.

Työryhmässä käydyissä keskusteluissa todettiin arjen rytmeihin liittyvän tutkimuksen sopivan

erityisesti monitieteisiin tutkimushankkeisiin ja sosiologian, kulttuurimaantieteen sekä kulutus-tutkimuksen lähestymistapoihin. Rytmejä analysoimalla voidaan lähestyä esimerkiksi valtaan, vastustamiseen, liikkumiseen, ruumiillisuuteen ja luontosuhteeseen liittyviä kysymyksiä.

KOORDINAATTORIT: Outi Rantala & Maria Hakkarainen

Kokeellinen sosiologia

Kokeellisen sosiologian työryhmä kokoontui torstaina (varsin kokeellisessa hengessä) kellariin sijoitetussa tietokonehuoneessa, esityksiä oli viisi ja osallistujia saapui mukavasti paikalle, noin 15 henkilöä. Esitysten yhteydessä käytiin innokasta keskustelua kokeellisista menetelmistä, tuloksista ja eettisistä kysymyksistä.

Katariina Warpenius (THL) puhui piilohavainnoinnista kvasikokeellisessa tutkimuksessa ja havainnollisti tutkimuksen teon problematiikkaa alkoholijuomien myynnin ja anniskelun valvontaa mittaavien ostokokeiden avulla. Kokeessa alakäisiltä näyttävät nuoret tai päihtynyttä esittävät näyttelijät yrittävät ostaa alkoholijuomia. Vaikka kokeilla pystytään tuottamaan tietoa yritysten yhteiskuntavastuusta ja viranomaistoimien vaikutavuudesta, on eettinen dilemma, etteivät myyjät tiedä osallistumisestaan tutkimukseen.

Anssi Peräkyä (HY) esitteli työryhmän Anssi Peräkyä (HY), Pentti Henttonen (HY), Liisa Vuutilainen (HY), Mikko Kahri (HY), Melisa Stevanovic (HY), Mikko Sams (Aalto-yliopisto) & Niklas Ravaja (HY) toteuttaman tutkimuksen tuloksia, jotka osoittivat kahdenkeskisissä keskusteluissa tapahtuvien kuulijan affiliatiivisten tekojen (hymyily, nyökkäysten jne.) vähentävän kertojan fysiologista kiihtymystä. Keskusteluanalyttisesti analysoidun videokuvan, keskustelijoiden fysiologisten mittausten ja koehenkilöiden tekemän pisteytyksen pohjalta näyttäisi siltä, että tarinankerronnan emotionaalisuus on luonteeltaan niin fysiologisesti kuin sosiaalisesti jaettavaa.

Melisa Stevanovic ja Mikko Kahri (HY) alustivat keskusteluanalyysista ja kokeellisesta menetel-

mästä. Kokeellinen tutkimus on tieteen keskeisin osa ja vaikkakin keskustelunalyysin omaleimainen metodi kykenee kuvaamaan toimijoiden orientaation, se ei kykene tuottamaan eriteltyä tietoa esimerkiksi vuorovaikutteisesta kompetenssista. Kokeelliset keskustelunalyttiset tutkimukset voidaan ryhmitellä tutkimusaineiston perusteella luonnollisiin, vuorovaikutukseltaan manipuloituihin ja kokeellisesti tuotettuihin aineistoihin.

Petri Ylikosken (HY) mukaan on nähtävissä merkkejä kokeellisen tutkimuksen noususta yhteiskuntatieteissä niin yksittäisillä tieteenaloilla kuin tieteellisten julkaisujen menetelmävalintoja kartoittavissa katsauksissa. Syitä tähän kehitykseen on useita, mm. internet ja tietokoneiden viimeaikainen kehitys. Osaltaan luonnontiede tarjoaa houkuttelevan tieteellisen kehyksen tutkimuksen teolle, mutta toisaalta alkuperäisiä kokeellisia tutkimusasetelmia ja niissä havaittuja ongelmia idealisoidaan, esimerkiksi kokeiden tuloksista haetaan perusteluita laajemmin ihmisen toiminnalle tai ihmiskuvalle.

Mika Simonen ja Ilkka Arminen (HY) esittelivät Cardiffin yliopistosta rantautuneen sosiologisen tutkimusmenetelmän, ns. imitaatiopelin, ja raportoivat Helsingissä pelatun uskontopelin alustavia tuloksia. Pelillä voidaan tuottaa tietoa sosiaalisten ryhmien välisistä tiedollisista resursseista ja tietovarantojen jakaumasta yhteiskunnassa. Pelaajat esittävät toisilleen kysymyksiä ja koettavat tunnistaa vastausten pohjalta samaan sosiaaliseen ryhmään kuuluvan henkilön (ei-teeskentelijä) ja ryhmään kuulumattoman (teeskentelijä).

KOORDINAATTORIT: Mika Simonen & Ilkka Arminen

Kulttuuri ja kulutus

Työryhmässä kuultiin yhteensä yhdeksän esitelmää, ja kuulijoita kertyi parhaimmillaan parikymmentä. Torstain paperit keskittyivät kulttuuriin ja kuluttamisen eri muotoihin, perjantain papereita taas yhdisti ajatus kuluttajan vastuusta tai vastuullisuudesta.

Jukka Törrösen (Tukholman yliopisto) ja Jenni Simosen esitelmä *Naistenlehdet symbolisen vallan käyttäjinä – Naisten juomiseen liittyvät pääomat naistenlehdissä 1960-luvulta tähän päivään* purki naistenlehtien alkoholiin liittyviä kirjoituksia 1960-luvulta nykypäivään ja esitti, kuinka alkoholista tuli vuosien saatossa kulutustavara. Rami Simeliuksen (Tilastokeskus) esitelmä *Kuinka sosiaaliset suhteet vaikuttavat kulttuurin kuluttamisen eri muotoihin?* perustui vielä työvaiheessa olevaan pro graduun, jossa tarkastellaan arjen ihmissuhteiden ja kulttuurin kuluttamisen välistä yhteyttä Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen valossa. Anu Maijalan (LY) esitelmä *Palvelukohtaamisen sukupuolittuneisuus: Naiskuluttajien kulttuuriset positiot ja asiakkuuden oikeutus autokaupassa* keskittyi tarkastelemaan autokaupan sukupuolittuneita palvelukohtauksia 17 autokauppiaan haastattelun sekä 34 eläytymismenetelmää hyödyntäen kerätyn naisasiakkaan tarinan voimin. Semi Purhosen (HY) esitelmä *Bourdieu, Lahire ja kysymys maun (epä)johdonmukaisuudesta: vertaileva analyysi Suomesta ja Britanniasta* pohti Pierre Bourdieun ja Bernard Lahiren teoreettista kiistaa kulttuurisen maun johdonmukaisuudesta ja esitteli tutkijan oman empiirisen projektin, joka sisälsi vertailukelpoista eri kulttuurialojen tuntemukseen ja harrastuneisuuteen liittyvää aineistoa Suomesta ja Britanniasta. Antti Mannun (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry), Anu Kataisen (HY), Anni Ojajarven (HY) ja Riikka Perälän (HY) esitelmä *Hauraat luokat. Sosioekonomisten terveyserojen sosiokulttuuriset ulottuvuudet* etsi syitä Suomen suurille sosioekonomisille terveyseroille ja esitteli kaksi toimijalähtöistä mallia terveyserojen tarkasteluun. Mia Grénmanin (Turun kauppakorkeakoulu) ja Terhi-Anna Wilskan (JY) esitelmä *Fitness in consumer culture – exploring motives for sports through consumption and lifestyles* eritteli yliopisto-opiskelijoille tehtyä valtakunnallisesti edustavaa terveystutkimusta ja löysi vastaajien joukosta kolme liikuntaharrastusta eri tavoin motivoivaa elämäntyyliä: kulutuskeskeisen,

terveyttä ja aktiivisuutta korostavan sekä kestävää elämäntapaa korostavan.

Senja Laakson (HY) esitelmä *Arjen kestävät käytännöt – kulutustottumusten kehittyminen käytäntöteorian valossa* pohti käytäntöteorian valossa arjen ympäristövalintoja ja mahdollisuutta tutkia laadullisin keinoin käytäntöjen muodostumista kotitalouksissa. Sanna Ovaskainen (LY) puolestaan pohti esitelmässään *Ekoelämäntavan kulttuuriset mallitarinat* eri puolilla Lapin lääninä asuvien ympäristövastuullisia puhetapoja. Hänen 20 ”ekoelämäkertahaastattelustaan” muodostuvasta aineistosta oli löydettävissä ainakin maaseutuelämää, hiilineutraalia elämää, erakoelämää, ympäristöammattilaiselämää sekä luonnonsuojeluaktivismia korostavia narratiiveja. Työryhmän päätti Jani Kinnusen (TaY) sekä Maria Heiskasen (HY) esitelmä *Vastuullinen rahapelaaminen osana viihde- ja ongelmapelaajien kokemuksiä ja käytäntöjä*, jossa pohdittiin vastuullista rahapelaamista ja peilattiin sitä erilaisten pelaajien keskuudessa kerättyjen aineistojen avulla ongelmalliseen pelaamiseen.

KOORDINAATTORIT: Riie Heikkilä & Anu Katainen

Kulttuurin tieto, tuntu ja tajua

Työryhmässä käsiteltiin yhteensä seitsemän esitystä, torstaina kolme ja perjantaina neljä. Työryhmän tarkoituksena oli pohtia kulttuuriin kuulumisen sekä kulttuuristen suhteiden ja siteiden kysymyksiä erilaisista tietoa, tuntua ja tajua käsitteellistävistä näkökulmista. Tämän tehtävän työryhmä toteuttikin mainiosti.

Työryhmän avasi Eeva-Maija Lappalainen monikulttuuristujien kieleen osallistamista käsittelevällä esityksellä. Lappalainen esitteli maahanmuuttajien kielenoppimisen menetelmää, joka hyödyntää käsillä tekemistä ja näin edesauttaa tuntevan kosketuksen saamista kieleen. Työryhmän seuraava esitys käsitteli YLE Sápmin uutisiin liittyviä internet- ja Facebook-keskusteluja huomiotalouden käsitettä hyödyntäen. Esityksen piti

Anni-Siiri Länsman ja varsinaisen tutkimus on Länsmanin ja Terttu Kortelaisen yhteistyötä. Esitelmästä kävi ilmi, että varsinkin vallitsevia etnisiä suhteita kyseenalaistavat uutiset herättivät paljon keskustelua YLE Sápmin sivustolla. Päivän viimeisen puheenvuoron piti Saara Tervaniemi, jonka esitys pohti saamelaiden symbolien merkitystä saamelaiden kiinnipitävinä siteinä. Tervaniemen mukaan perinteisillä saamelaisilla symboleilla, kuten saamen kielillä, suvulla ja duodjilla eli saamenkäsityöllä, on keskeinen yhteenkuuluvuutta ja saamelaisuuteen kiinnittymistä tuottava merkitys. Symbolit määrittävät, rakentavat ja rajaavat saamelaisyhteisöä ja tekevät sen näkyväksi valtatyhteiskunnan kontekstissa.

Työryhmän toisen päivän aloitti Anna Leppänen alkuperäiskansaidentiteetin ja kansainvälisen oikeuden suhteita käsittelevällä esityksellään. Leppänen pohti, millaisia alkuperäiskansojen oikeuksiin liittyviä loukkauksia Suomen oikeusjärjestelmä tunnistaa ja mitä se jättää tunnistamatta. Leppäsen esitys painottui erityisesti saamelaiden maa-oikeuksia koskeviin kysymyksiin. Perjantain toinen esitys oli Tapio Nykäsen Käsivarren Lapin kansallispuiston rakentamiskeskustelua käsittelevä puheenvuoro. Nykänen näki kansallispuistokeskustelun kamppailuna maisemasta, jossa alueen eri toimijoilla on erilaiset roolit ja käsitykset alueen kehittämisestä. Keskustelussa paikallisten saamelaiden poromiesten ääni on jäänyt paljolti paikallisten suomalaisten matkailuyrittäjien ja Enontekiön kunnan varjoon. Päivän seuraava esitys oli Kosti Joensuun Lars Levi Laestadiusen filosofisen monismin ja saamelaiden luonnonuskon yhteyksiä pohtiva puheenvuoro. Esityksessään Joensuu kysyi saamelaisen kulttuuri- ja uskomusperinteen vaikutusta Laestadiusen filosofiseen vitalistis-monistiseen peruskatsomukseen. Esitys päättyi keskusteluun Lapissa vaikuttaneiden pietistis-mytologisten uskonnollisten liikkeiden ja saamelaisen kulttuurin vastavuoroisesta suhteesta. Työryhmän viimeinen esitys käsitteli saamelaiskirjallisuuden uranuor-

tajaa Johan Turia. Veli-Pekka Lehtola pohti Turin olleen kulttuurinen tulkki, joka pyrki välittämään valtaväestöille sisäpuolista kuvaa saamelaiskulttuurista kertomuksellisesti, kokemusten kautta huumoria ja ironiaa hyväksi käyttäen. Turi loi moniäänistä saamelaisuuden kuvausta, mikä tuli mahdolliseksi ottamalla etäisyyttä yhteisönsä.

Työryhmässä oli mukava tunnelma ja mielenkiintoisia keskusteluja. Kumpanakin päivänä mukana oli myös mukavasti kuulijoita ja keskustelijoita.

KOORDINAATTORIT: Sanna Valkonen, Anni-Siiri
Länsman & Veli-Pekka Lehtola

Muuttoliikesosiologia / Sociology of Migration

Työryhmä kokoontui ensimmäistä kertaa pohtimaan, millaista on sosiologinen muuttoliiketutkimus Suomessa. Kaksikielinen työryhmä kokoontui kumpanakin päivänä, ja ryhmässä kuultiin kuusi alustusta. Linda Haapajarven (EHESS, Pariisi) esitys vei kuulijat etnografiselle matkalle Pariisiin kongolaiseen evankeliseen kirkkoon pohtimaan yhteisöön kuulumista transnationaalisella kentällä. Alustuksessa tuotiin esiin erityisesti yhteisön sisäisiä hierarkioita ja se herätti pohtimaan yhteisön käsitteeseen liittyviä haasteita erityisesti ylirajaisissa tutkimuskonteksteissa. Lotta Haikkolan (HY) esityksessä paneuduttiin teoreettisiin keskusteluihin etnisistä ryhmistä ja rajanvedoista. Alustuksen myötä ryhmässä jatkettiin pohdintaa siitä, kuinka ryhmien sisäisiä ja ulkoisia rajante-koja koskevan analyysin voisi ulottaa transnationaaleihin ja globaaleihin yhteyksiin. Lena Näreen (HY) esitys teoretisoi sairaanhoitajien rekrytointia Filippiineiltä uusliberalistisen postkolonialismin näkökulmasta. Alustuksessa tuotiin esiin filippiiniläisten sairaanhoitajien keinoja neuvotella omanarvontuntoa hierarkkisissa työyhteisöissä ja tilanteessa, jossa heidän tutkintonsa on sivuutettu. Saara Koikkalainen (LY) esitteli matkailu- ja palvelualan töitä Lontoossa ja Lapissa tekevien

nuorten työelämäkokemuksiin keskittyvää tutkimusaihiotaan. Matkailututkimuksen ja muuttoliiketutkimuksen rajapinnalla kulkeva tutkimus tarkastelee paikkaan kuulumiseen ja yhteisöjen muodostumiseen liittyviä teemoja nuorten, liikkuvien työntekijöiden elämässä. Anna Simolan (HY) alustus käsitteli Euroopan prekarisoituvia työmarkkinoita. Esityksessä nostettiin esiin EU:n pääkaupunkiin Brysseliin muuttaneiden ja siellä työttömyyttä kohdanneiden etelä- ja pohjoiseurooppalaisten korkeakoulutettujen nuorten aikuisten kokemuksia työelämästä sekä käsityksiä kuulumisesta, oikeuksista ja tulevaisuudesta.

Eeva Jokisen (ISY) esitys tarkasteli yksityisautoilua rajat ylittävässä liikkumisessa. Jokisen esitys perustui Venäjältä ja entisen Neuvostoliiton alueelta Pohjois-Karjalaan muuttaneiden naisten fokusryhmäkeskusteluihin. Naiset tarvitsevat autoa harvaan asutulla alueella tavanomaiseen arjen ylläpitämiseen, mutta myös ylirajaiseen hoivaan: heistä monet tekevät säännöllisesti hoivareissuja Venäjän puolelle. Kiinnostavien alustusten innoittamana työryhmässä käytiin myös yleisempää käsitteellistä keskustelua sekä pohdittiin sosiologisen analyysin antia muuttoliiketutkimukselle ja muuttoliiketutkimuksen antia sosiologialle. Keskusteluissa mietittiin uuden työryhmän profiilia ja todettiin muuttoliiketutkimukseen keskittyvän työryhmän olevan erittäin tervetullut lisä Sosiologipäiville.

KOORDINAATTORIT: Saara Koikkalainen & Lena Näre

Nuoruuden sosiologia

Työryhmässä pohdittiin Sosiologipäivien yleis-teeman virittämänä erilaisia siteitä, joilla nuoret kiinnittyvät muihin ihmisiin, alueisiin ja yhteiskuntaan. Torstain keskustelut aloitti Anni Rannikko Itä-Suomen yliopistosta ja hän pohti esitelmässään sitä, miten vaihtoehtolajeja harrastavat nuoret ottavat liikunnallisesti haltuun muihin käyttötarkoituksiin suunniteltua julkista tilaa. Rannikon tekemän jaottelun mukaan vaihtoehto-

lajien tilat määrittävät luovuuden ja kehittymisen, keskinäisen kunnioituksen, rajoitusten sekä todistamisen tiloiksi. Riikka Korkiamäki Tampereen yliopistosta puolestaan peräänkuulutti nuorten ystävyysklien nostamista tutkimuksen keskiöön. Sen sijaan että tutkittaisiin rajatussa yhteisössä ilmeneviä ystävyysuhteita, nuorten ystävyysklien tarkastelun kautta voi lähestyä sitä, millaisiin yhteisöihin, tiloihin ja tilallisuuksiin ystävyudet kiinnittyvät ja millaisia tiloja ne tuottavat. Laura Kyntölä Helsingin yliopistosta esitteli meneillään olevaa tutkimustaan maahanmuuttajanuorten sosiaalisista verkostoista ja niiden kautta saatavista resursseista. Esitys kirvoitti myös mielenkiintoisen keskustelun kenttätyön haasteista ja tutkijan ja nuoren tutkimukseen osallistujan välisistä suhteista. Torstain viimeisestä esitelmästä vastasi Valdemar Kallunki Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta, joka pohti kyselytutkimusten valossa sitä, miten yleinen asevelvollisuus toimii siviilipalvelusmiesten toiseuden tuottajana. Kallunki toi myös esille, että siviilipalvelus on yksi nuorisotutkimuksen katvealueista.

Perjantain aloitti Katja Lötjönen Itä-Suomen yliopistosta esittelemällä väitöstutkimustaan, jossa tarkastellaan vanhempien yhteiskuntaluokan sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen sekä osallistumisen uusia muotoja. Esityksessä pohdittiin tutkimuksen aineistonkeruusuunnitelmaa: kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia aineistoja ja niiden rajoja. Kari Saari samasta yliopistosta esitteli 14 maata kattavaa MYPLACE-hanketta ja sen Suomea koskevaa analyysia: nuorten yhteiskunnallisen ja poliittisen osallistumisen yleisyyttä ja erityispiirteitä Kuopiossa ja Pielisen Karjalassa. Nuoret on laajan kyselytutkimuksen perusteella jaoteltu viiteen osallistujatyyppiin: kevytaktivisteihin, muodollisiin toimijoihin, passivisteihin, ei-poliittisiin järjestöaktivisteihin ja elämäntapa-/multiaktivisteihin, ja meneillään oleva haastatteluaaineistojen analyysi syventää kuvaa näistä tyypeistä.

Sanna Aaltonen Nuorisotutkimusverkostosta tarkasteli esityksessään sitä, kuinka hyvinvointipalvelut pyrkivät osaltaan sitomaan nuoria yhteiskuntaan, sen koulutus- ja työelämävirtaan. Uudenlaiset kehittämät nuorten osallistumisen ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntämisestä palveluissa herättävät toiveita ja tutkimustarpeita. Uudessa tutkimushankkeessa tarkastellaankin nuorten kuulemista ja kokemusten hyödyntämistä palveluissa sekä syrjäytymistä koskevan tiedon tuottamisessa. Mirja Määttä ja Mikko Saastamoinen Itä-Suomen yliopistosta jatkoivat keskustelua nuorten osallistamisesta koulutus- ja työelämäsiirtymiä tukevan hankkeen näkökulmasta. He tarkastelivat hankkeen tavoitteita ja ongelmamäärittelyjä, niiden rakenteellisia sekä yksilöllisiä painopisteitä ja sitä, miten nuoret kokevat saamansa tuen.

Ryhmässä käytiin vilkkaita keskusteluja ja esitelmät kommunikoivat virittävästi toistensa kanssa. Nuorisotutkimuksellisesti orientoituneelle työryhmälle on siis tarvetta jatkossakin.

KOORDINAATTORIT: Sanna Aaltonen & Mirja Määttä

Perhe- ja läheissuhteiden sosiologiaa & Sidos ja sukupuoli

Yhdistetty työryhmä *Perhe- ja läheissuhteiden sosiologiaa* sekä *Sidos ja sukupuoli* kokoontui torstaina ja perjantaina. Ryhmässä kuultiin yhteensä kahdeksan esitystä. Torstain esitykset liikkuvat muutoksen sekä lasten ja nuorten perhe- ja läheissuhteiden tematiikoissa. Perjantain esityksissä painottui parisuhteiden teema. Työryhmän antina olikin varsin monipuolinen katsaus aihepiirin tutkimuksiin. Molempina päivinä esitykset herättivät myös mukavasti keskustelua kuuntelijoissa.

Torstain ensimmäisessä esityksessä Harri Sarpavaara (TaY) puhui perhesuhteiden merkityksistä päihdeongelmaisten rikoksentekijöiden muutospuheessa. Perhe ja perhesuhteet voivat esiintyä näiden kriminaalihuollon asiakkaiden puheessa niin tukena, toiveena, kärsijänä kuin

uhkana tai esteenä heidän muutosmotivaation sa kannalta. Seuraavaksi Aino Luotonen (HY) esitteli käynnissä olevaa väitöskirjatutkimustaan perhesuhteiden ja muiden merkittävien sosiaalisten sidosten muutoksista perheen perustamisen vaiheissa. Esityksessä painoutuivat empiiriset ja metodologiset kysymykset tutkimuksessa, jossa kerätään aineistoa kahtena eri tutkimusajankohdantana ja yhdistetään pariskunta- ja yksilöhaastatteluja.

Päivän kolmannessa puheenvuorossa Jenny Säilävaara (JY) kertoi tekeillä olevasta sukupuolentutkimuksen väitöskirjastaan, johon hän on kerännyt tekstejä yli yksivuotiaita imettäviltä äideiltä suomalaisessa kulttuurikontekstissa. Äitien kirjoituksissa imetystä korostettiin tärkeänä yhdessäolon ja vuorovaikutuksen muotona äidin ja lapsen välillä mutta tuotiin myös esiin läheisten esittämät toiveet imetyksen lopettamisesta. Neljäs esitys kuultiin Sirpa Kannasojalta (JY), joka esitteli sosiaalityön väitöskirjansa tuloksia perhesuhteiden merkityksestä nuorten sosiaalisen toimintakyvyn rakentumisessa. Kiinnostus oli etenkin siinä, kuinka perheen taustatekijät, vanhemmuustyylit ja perheen toimivuus ovat yhteydessä nuorten sosiaaliseen toimintakykyyn. Päivän loppuksi Henna Pirskanen (THL/JY) kertoi hänen ja Kati Hämäläisen (Jyväskylän Avoin yliopisto) tekeillä olevasta artikkelista, jossa he pohtivat sidoksellisuuden ajatusta jännitteisissä vanhempi-lapsi-suhteissa. Artikkelia varten he ovat tehneet uudelleentulkintaa ja analyysiä väitöskirjojensa haastatteluaineistoista.

Perjantain ensimmäisessä esityksessä Anna-Maija Castrén (ISY) puhui hääparien sukunimivalinnasta sukupuolittuneen toimijuuden näkökulmasta. Käynnissä olevan tutkimuksen haastatteluaineiston analyysi osoittaa hääparien pyrkivän sovittamaan yhteen tasa-arvoisen parisuhdekumppanuuden ja miehen puoleista sukulinjaa suosivan nimikäytännön, mutta nimen valintaan liittyvä identiteettityö jää lopulta pääosin naisen tehtäväksi. Anne Mattila (HY) kertoi

väitöskirjatutkimukseensa pohjautuen rahaan liittyvistä perusteluista äitien tekemälle ratkaisulle joko jäädä kotiin hoitamaan lasta tai palata ansiotyöhön. Äitien haastatteluissa taloudellinen sidos puolisoon ohjasi valintaa kodin ja työn välillä, mutta äidit myös pyrkivät muovaamaan sidosta tekemiensä valintojen kautta. Työryhmän viimeisessä esityksessä Outi Korpilähde (LY) puhui suomalaisvaimoista saamelaisyhteisössä väitöskirjaansa varten keräämiensä kokemuksettomusten pohjalta. Kertomuksissa painottui saamelaisyhteisössä vahva suvun yhteisöllisyys ja sopeutumisen kannalta merkittävän toimijuuden, saamelaistapaisuuden, omaksuminen.

KOORDINAATTORIT: Aino Luotonen & Henna Pirskanen

Political Sociology

Poliittisen sosiologian työryhmä oli päivien suurimpia, esityksiä oli kymmenen ja yleisöäkin paikalla vajaan neljäkymmentä henkeä. Ensimmäinen sessio keskittyi yhteiskunnallisiin liikkeisiin ja papereita kommentoi Donatella Della Porta.

Tiina Seppälä esitteli intialaisten pienviljelijöiden ja slummiasukkaiden tapoja vastustaa kehityshankkeita, joiden seurauksena heidät uhataan häätää kodeistaan ja pohti länsimaisen liiketutkimusteorian mahdollisuuksia ja rajoja tällaisten tapausten käsittelemisessä. Satu Husso analysoi *degrowth*-liikkeiden narratiiveja siitä, millaista maailmaa liikkeet ovat rakentamassa jatkuvan talouskasvun maailman tilalle ja miten sinne päästään. Tomi Lehtimäki pyrkii väitöstutkimukseensa selittämään, miten luomutuotanto on muutamassa vuosikymmenessä noussut harvojen ”hörhöjen” harrastuksesta yhdeksi Suomen maabrändityöryhmän imagonrakennuksen kärkivälineistä. Session päättäneessä Markku Lonkilan ja Veikko Erannin esityksessä sovellettiin Erving Goffmanin ajatusta *face-workistä* Facebookiin. Tykkää-nappia käytetään lukuisiin tarkoituksiin, joissa kaikissa on pitkälti kyse oman sosiaalisen verkoston (oletetuihin) odotuksiin vastaamisesta.

Professori Della Porta lateli tutkimusalan huippuspesialistin varmuudella jokaiselle esitelmöitsijälle nipun kirjallisuutta ja käsitteellistyksiä, joiden kanssa keskustelemalla heidän tapaustutkimuksensa voisivat entistä vahvemmin osallistua yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksen alan ajankohtaisimpiin keskusteluihin.

Toinen sessio käsitteli poliittista osallistumista kuntatasolla. Ritva Salminiityn yllättävä tutkimustulos oli, että Turun kaupunginvaltuutettujen asenne osallistavaa demokratiaa kohtaan muuttui negatiivisemmaksi vuosien 2005 ja 2013 välillä lähes kaikissa puolueissa. Ryhmä jäi innolla odottamaan jatkotutkimusta joka selvittäisi, miksi näin on, kaikista kunnista demokratianedistämispuheista huolimatta. Veikko Erannin sooloesitys näytti, millä tavoin Helsingin kaupungin saamat kaavoitusta koskevat valitukset ovat jakautuneet kaupungin kartalla, ja millaisia demokratiakäsityksiä valitustekstien voidaan katsoa edustavan. Markus Laine osoitti paikallista maankäyttökonfliktia koskevan tapaustutkimuksen avulla, että erimielisyydet voivat kummuta tällaisissa tapauksissa paitsi itse rakennushankkeesta, myös erilaisista tieto- ja toimijakäsityksistä, osallisuusodotuksista ja paikan ymmärryksistä.

Kolmannen session avasi Tuukka Ylä-Anttila. Hänen mukaansa eräs traditionaalisen populismin ja radikaalin oikeistopopulismin ero on, että edellinen tekee populismille keskeisen me/muuterottelun ennen muuta viittaamalla me-ryhmälle yhteisiin symboleihin, kun taas jälkimmäinen keskittyy ajamaan kansakunnan etua (me) muita kansakuntia vastaan (muut).

Antti Gronow ja Anna Kukkonen esittelivät juuri aloittamansa, Tuomas Ylä-Anttilan johtaman *Comparing Policy Networks on Climate Change* -tutkimushankkeen. Parinkymmenen maan ilmastopolitiikkaa vertailevassa kansainvälisessä hankkeessa tarkastellaan sekä ilmastopolitiikkaan vaikuttamaan pyrkivien politiikka-verkostojen rakennetta että mediakeskustelussa ilmeneviä, erilaisten kehystämistapojen ympärille rakentuvia diskurssiverkostoja.

Elina Oinas esitteli johtamansa hankkeen *Youth and Political Engagement in Africa* tuloksia. Hän siivitti työryhmän lopuksi kaikkia koskevaan keskusteluun siitä, miten tehdä oikeutta yksittäisten tapaustutkimusten erityispiirteille ja päästä samaan aikaan riittäväälle abstraktiotasolle, jotta tapausten vertailusta voidaan vetää sosiologisesti kiinnostavia johtopäätöksiä.

KOORDINAATTORIT: Eeva Luhtakallio & Tuomas Ylä-Anttila

Rasismi kosmopolitisoituvassa maailmassa

Ryhmässä kuultiin kolme esitelmää, joista ensimmäisessä Heikki Ervasti (TY) puhui tutkimuksesta, jossa oli testattu *European Social Survey*n vuosien 2002–2012 aineistoilla niin sanottua antisolidaarisuushypoteesia. Hypoteesin mukaan maahanmuutto johtaa väestön lisääntyvään heterogeenisyyteen, mikä taas johtaa ksenofobian lisääntymiseen ja vähentyvään luottamukseen yhteiskunnallisia instituutioita ja toisia ihmisiä kohtaan. Tähän hypoteesiin liittyen on esitetty näkemys, että hyvinvointivaltio voi hidastaa tai ehkäistä solidaarisuuden rapautumista. Ervastin mukaan ESS:n aineisto osoittaa, että vaikka Euroopan maiden välillä onkin eroja, ksenofobia ei ole yleisesti lisääntynyt huolimatta maahanmuuton lisääntymisestä. Tietyissä maissa (Irlanti ja Yhdistynyt kuningaskunta) ksenofobia kuitenkin on lisääntynyt, mihin on yhdistynyt myös luottamuksen tason lasku. Tämä näyttää liittyvän erilaisiin hyvinvointimalleihin. Yleisesti ottaen näyttää kuitenkin siltä, että Euroopassa ei ole havaittavissa yleistä solidaarisuuden rapautumista eikä luottamuksen laskua.

ESS-aineistoon perustuva analyysi antaa Euroopan tilanteesta erilaisen, positiivisemmän kuvan kuin 14 Euroopan maassa toteutettu kysely-, haastattelu- ja etnografisiin aineistoihin perustuva tutkimus, jonka tuloksia Suomen osalta esitteli Kari Saari (ISY). Saaren mukaan Suomessa kerätyt aineistot osoittavat, että tutkittujen 16–25-vuotiai-

den nuorten parissa nativistiset ajatukset, joissa yhdistyvät nationalismi, ksenofobia ja hyvinvointisovinismi, nauttivat kohtalaisen laajaa kannatusta. Saaren esitelmän keskeisiä teemoja olivat muun muassa nuorten käsitykset ja kokemukset eri etnisistä ryhmistä, kansalaisuudesta ja siihen liittyvistä oikeuksista ja niiden rajoitteista sekä nuorten määritelmät meistä ja muista.

Lopuksi Vesa Puuronen (OY) pohti monikulttuurisuuden eri mallien väitetyn epäonnistumisen aiheuttamaa tilannetta. Hänen mukaansa kosmopoliittisuus voisi olla lähestymistapa, jonka avulla voitaisiin välttää kulttuurisesti essentialisoivan monikulttuurisen ideologian aiheuttamia ongelmia. Hän esitti, Gerard Delantyn ajatuksia mukaillen, että se voisi onnistua, jos hylätään sosiaalisen ja kulttuurisen ero etnisten vähemmistöjen ja enemmistöjen määrittelyssä. Tämä veisi pohjaa pois kulttuuriselta rodullistamiselta ja rasismilta. Monikulttuurisuus tulisi lisäksi määritellä uudelleen siten, että sen puitteissa voitaisiin ottaa huomioon myös rasismien institutionaaliset ja arkipäiväiset muodot, eikä se supistuisi vain etnisen erilaisuuden hallinnoinniksi. Yleisö, joka oli ilahduttavan monilukuinen, osallistui työryhmän keskusteluun aktiivisesti.

KOORDINAATTORI: Vesa Puuronen

Relations of Care in a Globalised World

Työryhmä kokoontui Sosiologipäivillä ensimmäistä kertaa. Tavoitteena oli tuoda yhteen tutkimuksia, joissa valotetaan muuttuvia hoivasuhteita lisääntyvän liikkuvuuden ja uudenlaisten rakenteellisten ehtojen kontekstissa. Ryhmä oli pieni mutta intensiivinen. Nelli Ruotsalainen (HY) aloitti alustuksellaan *Neocolonial Complicity? A Critical Discourse Analysis of the HUS and Opteam Oy Final Report, 2012*. Esityksessä tarkasteltiin kriittisen diskurssianalyysin ja jälkikolonialistisen teorian avulla HUS:n kehityshankeraporttia filippiiniläisten sairaanhoitajien rekrytoinneista Suomeen. Ruotsalaisen analyysi

toi esiin mielenkiintoisia puolia raportista ja yleisemminkin Suomen maahanmuuttopolitiikasta. Raportissa työvoimaa luovuttavan maan näkökulma oli häivytetty, ja huomio oli pelkästään menestystarinana kuvatun hankkeen hyödyissä Suomen ”hoivavajeen” näkökulmasta.

Sen jälkeen Laura Assmuth (ISY) esitteli hänen ja Aija Lullen (Latvian yliopisto) tutkimusta *Shifting Notions of "Neoliberal Mothers": Rethinking Long-Distance Care in Migration Between Latvia and the UK*. Tutkimus on osa Assmuthin johtamaa laajempaa hanketta, jossa tutkitaan liikkuvuutta Euroopassa erityisesti lasten näkökulmista. Alustuksessa keskityttiin Latviasta Isoon-Britanniaan työn perässä siirtyneiden äitien perusteluihin. Äidit kamppailivat kahdenlaisien normien välimaastossa, joita olivat perinteisemmät, sukupuolijärjestyksestä kumpuavat ”hyvän äidin” kriteerit ja uusliberaalit ”vapaan toimijan” normit. Äidit itse ja heidän lähipiirinsä hyväksyivät yhä useammin ”uusliberaalin äitiyden”, jossa lapsista huolehditaan ”etänä” ja jonka tärkein tehtävä on ansaita hyvin, jotta lapsille voi tarjota etenemismahdollisuuksia elämässä.

Kolmannen alustuksen *Relations of Care in Transnational Adoption and Guardianship of Unaccompanied Minors in Belgium* piti Katrien De Graeve (HY, tutkijakollegium). De Graeve vertasi hoivasuhteita kansainvälisessä adoptiossa ja ilman huoltajaa saapuvien alaikäisten lasten tapauksessa. Niihin liittyi monia täysin vastakkaisia diskursseja. Turvapaikanhakijalapsset nähdään pelottavina maahanmuuttajina ja ”taakkana” yhteiskunnalle. Sen sijaan adoptiolasten katsotaan olevan ”muovattavissa” ja ”pelastettavissa” olevia belgialaisten perheiden jäseniä, joilla ei turvapaikanhakijalasten tavoin ole häiritseviä siteitä lähtömaihinsa. Viimeisessä alustuksessa *Caring in the Shadows of Intercountry Adoption* Riitta Högbacka (HY) tarkasteli lapsen adoptioon luovuttavien eteläaafrikkalaisten naisten toimijuuden mahdollisuuksia. Nämä naiset joutuvat tekemään ratkaisujaan tilanteessa, jossa useimmilta puuttuvat normaalin elämän mahdol-

lisuudet. Taustalla vaikuttavat kaupungistuminen ja hoivavastuu maaseudulle jääneistä muista lapsista ja heistä huolehtivista naispuolisista laajennetun perheen jäsenistä. Yhdistämällä Margaret Archerin ajatuksia refleksiivisyydestä ja toimijuudesta sekä Franz Fanonin teoriaa alistavien rakenteiden vaikutuksista henkilöiden itseymmärrykseen, Högbäck hahmotteli mahdollisia tapoja käsitteellistää biologiset äidit rakenteiden kahlitsemina toimijoina, jotka eivät silti ole täysin passiivisia.

KOORDINAATTORI: Riitta Högbäck

Sisäilma, työ, tila ja valta

Sisäilmaongelmia käsittelevä työryhmä järjestettiin Sosiologipäivillä ensimmäistä kertaa ja se koontui torstaina. Työryhmässä pohdittiin, miten tutkia sisäilmaongelmia yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keinoin, ja samalla työryhmä toimi uuden sosiologisen tutkimuskentän avauksena.

Tuure Tammen (HY) esitelmä *Vastademokratia, terveystkansalaisuus ja vanhempien homekoulukamppailut* perustui homekoululakkoja organisoineiden vanhempien haastatteluihin. Vanhemmat jäsentävät kamppailua vastademokraattisen toiminnan keinoin ja he velvoittavat itsensä lasten oikeuksien puolestapuhujiksi, ”terveystkansalaisiksi”. Erityisen kiinnostavana ryhmäläiset pitivät havaintoa siitä, miten homekoulut tulokset toimivat vallan artefakteina. Eerika Finell (HY) puolestaan esitteli kahta aluillaan olevaa tutkimushanketta. *Sisäilmat ja koulut* -projektissa tutkitaan laajan vertailututkimuksen avulla, millaisia psykososiaalisia vaikutuksia koulun huonolla sisäilmalla voi olla oppilaisiin. *Sisäilma ja kokemus* -projektissa taas kysytään, mitä sisäilmaongelma merkitsee kokemuksen tasolla, ja mitkä tekijät vaikeuttavat tai edistävät selviämistä. Tämä tutkimus toteutetaan yhteistyössä SKS:n kanssa ja parhaillaan on meneillään muistitiedon keruu.

Virve Peteri (TaY) toi esiin, miten työtila on teknologia, jossa tila ja sosiaaliset suhteet muo-

toilevat toisiaan. Peteri näytti kuvia pehmeän kapitalismin ideaalitoimistoista, joissa työntekijät toteuttavat itseään, ovat leikkisiä, globaaleja ja unelmoivia. Näihin ideaalitoimistoihin eivät sisäilmaongelmat sovi, sillä sisäilma tulee ikävästi iholle ja haastaa pehmeän kapitalismin diskursin ja sen näennäisen hierarkiattomuuden. Merja Kinnunen (LY) kysyi, millä tavalla sisäilmaongelmissa tiivistyvät työelämän määrittelyvallan suhteet. Lääke- ja terveystiede, luonnontieteet, tekniikka- ja rakennusala, oikeustieteet, yhteiskuntatieteet, psykologia ja kokemustieto valottavat eri puolia ilmiöstä. Työpaikkojen sisäilmaryhmien valta ei ulotu rakennusyritysten vastuuseen eikä rahan. Myös tautiluokitukset kiertyvät talouden valtaan ja ihmisten kokemukset vertautuvat väkivallan uhrien tutkimukseen.

Työryhmä huipentui Elokuvakoulun (Aalto) opiskelijoiden Maira Dobelen ja Salla Sorrin esitelmään ja Maira Dobelen tekemään video- ja ääniteokseen *Home*. Teos sisälsi sisäilmaongelmien käsittelyprosessin vuoden ajalta. Häkellyttävää oli, että vuoden aikana ongelmien ratkaiseminen ei edennyt mihinkään ja että argumentit pysyivät aivan samoina.

Työryhmän keskustelu oli vilkasta ja tunnelma innostunut. Päätimme jatkaa *Designed Society - Muotoiltu yhteiskunta* -tutkimusverkoston piirissä ja osallistumalla tieteellisille päiville. Suunnittelimme jo julkaisuakin sisäilmaongelmista.

KOORDINAATTORIT: Merja Kinnunen & Virve Peteri

Sosiaalinen eriarvoisuus / Social Inequality

Työryhmä kokoontui torstai-iltapäivänä ja siinä kuultiin viisi mielenkiintoista esitystä, jotka kaikki käsitelivät sosiaalisten ryhmien välistä eriarvoisuutta määrällisen tutkimuksen näkökulmasta. Lähes kaikki työryhmän esitelmät olivat pitkitäytutkimuksia eli käsitelivät eriarvoisuutta joko elämänkaaren aikana tai ylisukupolvisesti. Ensimmäisenä esiintyi Ilari Ilmakunnas (TY), joka esitteli meneillään olevaa tutkimustaan *Accumu-*

lation of Disadvantage Among Young Adults in Finland. Tutkimuksessa analysoidaan nuorten ihmisten elämänkulkua rekisteripohjaisella pitkittäisaineistolla ja keskitytään erityisesti peruskoulutuksen varaan jäämiseen ja työttömyyden kokemiseen. Tutkimuksessa on tarkoitus tutkia sekä huono-osaiseksi joutumista että siitä pois pääsemistä sekvenssianalyysia hyödyntäen.

Toisena tutkimustaan esitteli Rasa Zakeviciute (JY) otsikolla *Inequality in Post-Soviet Rural Baltic Areas.* Tässä pitkittäistutkimuksessa on analysoitu Baltian maissa olevilla entisillä kolhoosialueilla elävien hyvinvoinnissa tapahtuneita muutoksia viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. Tulokset osoittavat, että aikuiskoulutuspolitiikalla ei ole pystytty vastaamaan näiden alueiden huono-osaisuuden kasautumisen haasteisiin. Oma osansa ongelmaa ovat myös epäluotettavat tilastotiedot. Parhaiten näillä alueilla menestyvät nykyään ihmiset, jotka joko omistavat paljon maata tai pystyvät toimimaan usealla eri toimialalla ja hankkimaan tuloja sekä maataloudesta että sen ulkopuolelta.

Juha Knuuti (Eläketurvakeskus) puhui otsikolla *Avo- tai avioliitossa olevien henkilöiden tulot suhteessa yksinään asuviin*, keskittyen erityisesti miesten ja naisten välisiin eroihin tässä suhteessa. Tutkimuksen päätuloksena voidaan todeta, että Suomessa, kuten muuallakin maailmalla, miehet hyötyvät avo- ja avioliitosta ansaitsemalla enemmän kuin yksin asuvat. Avo- tai avioliitossa olevat naiset taas saavat vähemmän tuloja kuin yksin asuvat. Esitelmässä eriteltiin myös lasten iän ja muiden sosiodemografisten tekijöiden merkitystä tuloille.

Teemu Kemppainen (HY) esitteli hänen ja Seppo Laaksosen tutkimusta kyselytutkimusten vastauskadosta ja erityisesti tulosten painottamisesta sekä yksilö- että asuinalueindikaattoreilla otsikolla *Asuinalueen heikko koulutustaso lisää vastauksataoa?* Systemaattisen kadon lisääntymisestä johtuvat vinoumat kyselytutkimusten vastaajajoukossa johtavat yhä suurempiin ongelmiin

tulosten yleistettävyydessä, minkä takia erilaisten keinojen kehittäminen tämän ongelman ratkaisemiseksi ovat erittäin tärkeitä. Yksi mahdollinen keino on painottaa vastauksia asuinalueita kuvaavilla indikaattoreilla, erityisesti koulutustasolla, yksilötason indikaattorien lisäksi.

Iltapäivän päätti Aleksis Karhulan (TY) esitelmä *Parental Unemployment, Socioeconomic Status and Economic Recession*, jota olivat olleet tekemässä myös Hannu Lehti ja Jani Erola. Tutkimuksessa analysoidaan vanhempien työttömyyden (lapsen ollessa 10–15-vuotias) vaikutusta lasten ammattiasemaan aikuisena ja vertaillaan erilaisia työttömyyskokemuksia: äidin verrattuna isän, lyhyt verrattuna pitkittynyt ja laman aikana koettu verrattuna nousukauteen. Suuri osa työttömyyden negatiivisesta vaikutuksesta johtuu valikoitumisesta, mutta tämänkin jälkeen vanhempien työttömyydellä on pieni ammattiasemaa heikentävä vaikutus lapsille.

KOORDINAATTORIT: Elina Kilpi-Jakonen & Jani Erola

Sukupuoli eri sosiaalisissa konteksteissa / Gender in Diverse Social Contexts

Työryhmässä pohdittiin ensin sukupuolen, yhteiskuntaluokan ja etnisyyden risteystä teoreettisesta näkökulmasta. Seuraavaksi keskusteltiin Botox-hoidosta keskiluokkalaisten venäläisten naisten itsehallinnan teknologiana; siitä, miten isien sosiaalinen asema periytyy lapsille eri tavalla kuin äitien status sekä mietittiin koulutuksen merkitystä nais- ja miesvaltaisten ammattien palkkaeroissa.

Daria Krivonos (HY) esitteli haastatteluihin ja etnografiseen havainnointiin pohjautuvan tutkimuksensa venäläisistä asiakkaista kauneushoitoloissa Pietarissa ja Helsingissä. Hänen analyysinsä mukaan haastatellut naiset sitovat kosmetologisen hoidon vahvasti itsemääräämisen ja voimaantumisen narratiiveihin. Varsinkin Botox-hoito, joka osittain halvaannuttaa kasvojen hermot, toimii tässä tilanteessa itsehallinnan me-

netelmänä: rajoittamalla tahdottomien tunteiden osoittamista, kuten otsan rypistymistä, tämä kauneudenhoidon muoto tekee naisille mahdolliseksi esittää ”aitoa”, aina positiivista itseään. Uusliberaali subjekti, oman onnensa seppä, osoitetaan tässä tutkimuksessa tärkeäksi elementiksi postfeministiselle diskurssille.

Sanni Jalonen ja Hannu Lehti (TY) kertoivat kvantitatiivisista analyyseistään sosiaalisen aseman periytyemisestä sukupolvesta toiseen. Heidän yhdessä Jani Erolan kanssa tekemänsä, suomalaisiin rekisteriaineistoihin perustuva tutkimus osoittaa, että äitien ja isien vaikutus aikuisten lasten sosiaaliseen asemaan vaihtelee vanhempien uran aikana. Sisarusten keskimääräinen sosiaalinen asema selittyy heidän monitasomalleissaan eniten isien sosioekonomisella statuksella. Äitienkin vaikutus oli kuitenkin huomattava, varsinkin tyttärien suhteen, ja nousi huippuunsa siinä vaiheessa, kun lapset olivat koulutusvalintojensa edessä (eli 15–19 vuoden ikäisiä).

Irene Prix (TY) esitteli suunnitteluvaiheessa olevan tutkimusprojektinsa, joka käsittelee mahdollisia luokkaeroja ammatillisessa sukupuolisegregaatiossa Suomessa. Onko naisille työskentely miesvaltaisella alalla sosioekonominen riski vai etu verrattuna naisvaltaiseen alaan? Kehittykö miesten ura naisvaltaisilla aloilla nopeammin kuin naisten? Kohtaavatko vähemmän koulutetut ryhmät korkeampia sosioekonomisia riskejä työskennellessään toisen sukupuolen ammatissa kuin korkeakoulutetut? Projektin tarkoitus on tutkia näitä kysymyksiä käyttämällä kvantitatiivisia menetelmiä suomalaisilla rekisteriaineistoilla. Ottaen huomioon, että sukupuolisegregatio on Suomen koulutusjärjestelmässä sekä työmarkkinoilla korkeampaa vähemmän koulutettujen keskuudessa, projekti voisi avata sosioekonomisen näkökulman tähän ilmiöön.

Valitettavasti työryhmän neljäs esitelmöijä peruutti osallistumisensa sairauden vuoksi. Työryhmässä vallitsi kuitenkin hyvä henki ja aikaa jäi

vilkkaalle, yksityiskohtaiselle ja monipuoliselle keskustelulle.

KOORDINAATTORI: Irene Prix

Taiteilijat yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kohteena

Työryhmään osallistui torstai-iltana jälleen pieni mutta vihkiytynyt joukko taiteensosiologiasta kiinnostuneita tutkijoita. Työryhmän monitieteisyyttä lisäsi se, että esityksistä oli tullut keskustelemaan kaksi opiskelijaa Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta. Työryhmässä pohdittiin aktiivisesti niin viimeaikaisten taiteilijatutkimusten tuloksia kuin yleisemmin taiteilijatutkimuksen metodologiaa. Eräs keskustelussa paljon esillä ollut teema oli kysymys taiteilijan määrittelystä ja sen vaikutuksista yhteiskuntatieteellisen taiteilijatutkimuksen kysymyksenasetteluihin ja tuloksiin. Taiteilijan määrittely on visainen kysymys – lähestyttiin sitä sitten rekisteritutkimuksen tai etnografian näkökulmista.

Työryhmän koordinaattori Pauli Rautiainen (TaY) teki aluksi katsauksen viimeaikaiseen yhteiskuntatieteelliseen taiteilijatutkimukseen Suomessa. Rautiaisen alustus oli tarkoitettu yhteiskeskustelun pohjaksi ja se herätti pohdintaa siitä, millaisia muutoksia taiteilijatutkimusten kysymyksenasettelussa on viime vuosina tapahtunut. Onko esimerkiksi taiteilijoiden oman tutkimustoiminnan vilkastuminen johtamassa siihen, ettei taiteilijan asemaa lähestytä enää yhtä vahvasti sosiaalipoliittisena ongelmana kuin aiemmin? Kaija Rensujeffin (Taiteen edistämiskeskus) alustuksessa taas käsiteltiin taiteilijan työssä ja tulotasossa tapahtuneita muutoksia 2000-luvulla. Rensujeff esitteli juuri ennen Sosiologipäiviä julkaisun Taiteen edistämiskeskuksen Taiteilijan asema 2010 -tutkimuksen tuloksia ja vertaili niitä vuotta 2000 koskeneen vastaavan tutkimuksen tuloksiin. Rensujeffin tutkimuksen perusteella taiteilijoiden työ on ollut 2000-luvulla Suomessa epävarmaa ja sirpaleista, mikä liittyy siihen, että taiteilijoiden tulotason kehitys on useilla taiteenaloilla ollut 2000-luvulla jopa negatiivinen.

Katri Talaskivi (JY) esitteli ulkomaalaistaustaisia taiteilijoita Suomessa koskeneen kulttuuripoliitiikan pro gradunsa keskeisiä tuloksia. Talaskiven haastatteleminen Taiteen keskustoimikunnan monikulttuurisuusapurahan vuonna 2009 saaneiden ulkomaalaistaustaisten taiteilijoiden kohtaamat haasteet eivät poikkea merkittävästi niistä haasteista, joita koulutetut maahanmuuttajat yleensä kohtaavat pyrkiessään löytämään ammattitaitoaan vastaavaa työtä Suomessa. Monikulttuurisuusapurahat näyttävätkin vastaavan lähinnä kotouttamis-, eivät taidepoliittiseen tarpeeseen. Päivi Rantala (LY) puolestaan käsitteli aluillaan olevaa monitie-teistä post doc -tutkimusprojektia, jossa tarkastellaan etnografisesti taiteilijuutta työnä Lapissa. Tutkimus kohdistuu taiteen vapaan kentän toimijoihin ja sen tavoitteena on pohtia, millaista tulevaisuutta Lapissa on mahdollista toteuttaa: ovatko taide- ja kulttuuriala tulevaisuuden työllistäjiä? Entä nähdäänkö monenlaiset työn muodot osana Lapin tulevaisuutta, vai rajoittuuko tulevaisuuden visiointi vain kaivos- ja matkailualaan, jotka sekä alue- ja maakuntasuunnitelmissa että julkisessa keskustelussa esitetään alueen kehitysvetureina?

Lopuksi Tanja Ketola (Aalto) esitteli käynnissä olevaa väitöstutkimustaan, jossa hän tarkastelee fenomenologisen ja feministisen etnografian avulla, millaista kehollista tietoa ja taitoa laulaja-lauluntekijät hyödyntävät työssään, ja millaisia kehollisuuteen liittyviä odotuksia heihin kohdistuu alalla. Laulaja-lauluntekijöiden työ on lähtökohtaisesti vahvasti ruumiillista. Se liittyy esteettisten elämysten ja tunteiden tuottamiseen ja välittämiseen yleisölle ruumiillisesti tuotetun äänellisen, kinesteettisen ja visuaalisen esittämisen kautta.

KOORDINAATTORIT: Pauli Rautiainen & Sari Karttunen

Terveys, hyvinvointi ja hoiva hyvinvointivaltion jälkeen

Ryhmän aiheena olivat sosiaali- ja terveydenhuollon vallitsevat, erityisesti taloudellisen niukkuuden

vaatimuksesta ponnistavat toimintatavat. Mitä hoitaminen, auttaminen, kontrolli, asiakkuus tai kansalaisuus tarkoittavat tällaisessa tilanteessa? Toimivatko sosiaali- ja terveyspalvelut enää ennaltaehkäisevinä ja korjaavina ”kiinnipitävinä siteinä”, kun palveluita on karsittu ja kilpailuttaminen asettaa niille tiukat taloudelliset raamit?

Maria Ohisalo (ISY) esitteli tutkimusprojektia, jossa tutkitaan ruoka-avun organisointia ja sen asiakkaiden hyvinvointia. Yksi havainnoista oli, että ruoka-apu ei ole enää erityisenä sosiaalipoliittisena ongelmana pidetty asia, vaan pikemminkin palveluverkoston normaali osa, eräänlainen sosiaalityön epävirallinen jatke. Keskeinen kysymys olikin, kuinka taata, että julkisen vallan perustuslakiin kirjattu vastuu (19§) perusturvasta ei siirtyisi tulevaisuudessa enempää kolmannelle sektorille, joka ruoka-avun järjestämisestä vastaa.

Iiris Lehto (ISY) käsitteli julkisen ja kolmannen sektorin välimaastossa tuotettavaa ”projektihoivaa”. Siinä työllisyysprojektit ja muut lyhytkestoiset toimijat ovat yhä useammin vastuussa osasta hoivaa ja julkisen sektorin rooli on kaventunut. Lehdon etnografinen aineisto oli kerätty itäsuomalaisessa työllisyysprojektissa, johon oli työllistetty pitkään työttömänä olleita auttamaan vanhuksia heidän arkensa ylläpidossa. Projektihoivalla on merkittävä rooli monen vanhuksen arjen tukena. Se on kuitenkin monella tapaa riippuvainen hoivaajan yksilöllisestä viitseliäisyydestä, joka asettaa hoivan piirissä olevia eriarvoiseen asemaan: jotkut saavat erittäinkin hyvää hoivaa, jotkut vähemmän. Ongelmallista on myös, että työllistetyt eivät ole välttämättä hoiva-alan ammattilaisia, jolloin hoiva epäprofessionaalistuu.

Ulla Tikkanen (HY) tarkasteli sosiaali- ja terveyspalveluiden piirissä toteutettua omaishoivaa. Noin 40 000 suomalaista on tehnyt kunnan kanssa omaishoitosopimuksen. Tällaisessa tilanteessa kodista tulee hoivan paikka ja puolisoista hoitaja, kun taas julkisen sektorin toimijoista työtä tukevia, seuraavia ja kontrolloivia tahoja. Informaalin ja formaalin hoivan raja rikkoutuu ja palve-

lujärjestelmään muodostuu uudenlaisia hoivan ja hoidon relaatioita ja figuraatioita. Etnografian keskeisiä havaintoja oli, että omaishoivaajat kokevat saavansa liian vähän apua jaksamiseensa ja konkreettisiin järjestelyihin. Julkisen tahon toiminta koetaan usein myös arvaamattomaksi, esimerkiksi kunnan työntekijöiden kotikäyntien tapahtuessa ilman etukäteistietoa. Toisaalta moni hoivaajista kokee omaishoivan tärkeäksi ja myös satsaa siihen paljon esimerkiksi kehittämällä apuvälineitä. Tällöin julkisen sektorin työntekijöitä saatetaan pitää epäpätevinä ja jotkut kokevat joutuvansa paikkaamaan heidän tekemiään virheitä.

Anna Lepon ja Riikka Perälän (HY) esitelmä perustui tutkimukseen, jossa havainnoidaan huumeidenkäyttäjien korvaushoitoa sekä hoito- ja voihasuhteita kahdessa eri hoitopaikassa. Lähtökohtana oli erityisesti keskustelu lääkkeellistymisestä. Hoito koostui toisessa klinikoista pääasiassa lääkkeenjaosta, vaikka sekä työntekijät että potilaat kokivat tämän epätydyttäväksi. Lääkkeen hallinta satoi myös paljon aikaa, jolloin aikaa asiakkaiden kohtaamiselle ei jäänyt. Työntekijät hoitivat pikemminkin lääkettä kuin asiakkaita. Esitelmässä pohdittiin, onko lääkkeellistyminen helppo tapa ratkaista nykyiseen palvelujärjestelmään liittyvää taloudellista niukkuutta. Lääkehoito on huomattavasti edullisempaa kuin lääkehoidon ja psykososiaalisen hoidon yhdistelmät, mikä saattaa houkuttaa kuntia pelkkiin lääkehoitoihin. Asiakkaat haluavat lääkettä ja heille se on usein tärkein hoidon osa-alue, mutta vaarana on, että he jäävät vaille tarvitsemaansa hoitoa ja ongelmat pahenevat.

Ryhmän keskustelu oli vilkasta ja osallistujien kesken nousi myös suunnitelmia mahdollisesta yhteistyöstä tulevaisuudessa.

KOORDINAATTORIT: Anna Leppo & Riikka Perälä

Työn sosiologia

Työn ja työelämän sosiologia on yksi pitkäaikaisimmista vakiojäsenistä sosiologiapäivien työryhmähistoriassa. Teeman tarkoituksellisen avoin

määrittely kutsuu esittelemään myös sosiologian rajapinnoille ja lähialueille sijoittuvaa työn tutkimusta. Tänä vuonna työryhmässä kuultiin kahden päivän aikana seitsemän hyvin valmisteltua esitystä eri vaiheessa olevista tutkimuksista, jotka niin aineistojen ja menetelmien, käsitteellisen kiinnittymisen kuin empiirisen tutkimuskohteenkin moninaisuuden muodoissa konkretisoivat työn yhteiskuntatutkimuksellisen laajuuden.

Työryhmän ensimmäisestä esityksestä vastasi Riikka Kivimäki. Kivimäki esitteli pien- ja yksityisyritysten työterveyshuollon kohentamista edistävää UUMA-hanketta. Huolimatta lakiin perustuvasta velvoitteesta, on työterveyshuolto varsin heikosti järjestettyä juuri yksityisyritysten ja pienyritysten kohdalla. Hankkeen tavoitteena onkin kehittää toimintamalleja, joiden ratkaisut nousevat yritysten ja yrittäjien tarpeista ja toiveista.

Hanna-Mari Ikosen tutkimus sijoittuu moniin työn ja työelämän jatkuvuuksien ja katkosten jännitteisiin. Ikosen tapaustutkimuksellisessa asetelmassa kohteena ovat ihmiset, jotka ovat jättäneet palkkatyöntekijän aseman ja siirtyneet yksityisyrittäjiksi. Tutkimus herättää pohtimaan työn laadun muutosta, yrittäjätapaisen toiminnan mahdollisuutta ja luonnetta, elämäntavallisten ihanteiden arkivaikutuksia sekä näiden keskinäissuhdetta.

Päivän kolmas esitys siirsi meidät pohtimaan uskomusten merkitystä osana työtä sekä työn sisällön ja käytäntöjen muodostumista. Kaisa Haapakoski tutkii uskomuksia hyvästä kuntoutustutkimustyöstä. Vielä tulosten tasolla avoin – mutta kiinnostava – on kysymys siitä, kuinka uskomukset ovat läsnä työntekijöiden yhteisinä ja jaettuina käsityksinä työstä ja mikä on niiden yhteys toimintaan.

Eeva Kaukoluoto puolestaan käsitteli sosiologian ydinkysymystä asettamalla tarkasteluun ihmisten vuorovaikutussuhteet aktiivisena maailman rakentamisen tapana. Esitys kyseenalaisti nykyään valta-aseman saaneen, taloustieteelliseen edistykseen perustuvan oikein toimimisen periaatteen. Kaukoluoto kaipasi arvostusta ikaikaiselle ihmistyölle, mikä hänen mukaansa

kuvaa ihmiselle tyypillistä jatkuvaa rakennus- ja muutostyötä, missä ihmisyyys ja ihmisyhteisöllisyys ovat kunniaissa.

Torstain työryhmän päätti Pauli Sumanen käsittelemällä miesten ja naisten välisen palkkaeron tilastollisia selitysmalleja. Erityiseksi ongelmaksi Sumanen näki tehtyjen työtuntien sivuuttamisen ansiovertailuissa. Erilaisia ihmisten ajankäyttöä koskevia tilastoja yhdistämällä Sumanen päätyi tulokseen, että miehet tekevät palkkaeron selittävän määrän enemmän työtunteja kuin naiset.

Perjantai alkoi ajankäyttöön liittyvän teeman parissa, kun Timo Anttila esitteli hänen yhdessä Jouko Nätin ja Tomi Oinaan kanssa tekemää tutkimusta työajan päivärytmin muutoksista sekä niiden vaikutuksista ihmisten ja perheiden sosiaalisiin käytäntöihin. Ajankäyttötutkimukset kolmelta viime vuosikymmeneltä osoittavat, kuinka vastakkaisista oletuksista huolimatta päivittäinen työaikamalli edelleen noudattaa normaalityön arkirakennetta. Samoin vanhempien ja lasten sekä perheen yhteinen aika ei näytä kärsineen työaikaajan laventumisesta ns. normaalityöajan ulkopuolelle.

Työryhmäesitykset päätti väitöskirjaprosessia aloitteleva Eero Rantala. Rantala on kiinnostunut tutkimaan ammattiliittojäsenyyttä ja erityisesti sitä, miksi ammattiliittoon kuulutaan. Suomessa järjestäytymisaste on korkea, mutta se on laskenut viimeisten vajaan 20 vuoden aikana 80 prosentista lähemmäs 70 prosenttia. Vastausta järjestäytymisen kysymykseen tutkija hakee hyödyntämällä kvantitatiivisia poikkileikkausaineistoja, mutta aiheellisesti pohti myös täydentävän aineiston keräämistä tutkimusprosessin aikana.

KOORDINAATTORIT: Heikki Huilaja, Merita Jokela & Milla Salin

Uskontososiologia

Uskontososiologian työryhmä kokoontui torstaina. Siinä oli viisi esitystä, jotka varsin moninaisella tavalla koskettelivat uskonnon ja yhteiskunnan rajapintoja. Valdemar Kallungin esitys käsitteli yhteis-

kuntauskonnon käsitettä yleisen asevelvollisuuden kontekstissa. Varusmiespalvelus näyttäytyy kansalliseen kollektiivin kytkeytyvänä ryhmänä ja siviilipalvelus vähemmistönäkökulmana. Tarkastelu keskittyi empiirisen analyysin teoreettisiin merkityksiin.

Anna Juntunen ja Elina Juntunen toivat omassa esityksessään esiin kansainvälisen tutkimushankkeen lähtökohtia. Hankkeessa tarkastellaan, kuinka uskonnolliset organisaatiot vaikuttavat syrjäytyneiden nuorten sosiaaliseen koheesioon niin Etelä-Afrikassa kuin Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa. Suomen tapaustutkimus kohdistuu Lammin maaseutuyhteisöön ja siellä eläviin nuoriin. Anne-Maria Trygg-Jouttijärvi pohti kirkon ja koululaitoksen välistä yhteistyötä Laukaalla. Eri-tyisen huomion kohteena oli Laukaan seurakunnan koulu- ja oppilaitostyön kasvatussihteerin virka, joka oli seurakunnan ja kunnan yhteisesti rahoittama. Trygg-Jouttijärvi avasi esityksessään aihepiiriin liittyvän väitöstyön lähtökohtia.

Kaksi viimeistä esitystä käsittelevät uskonnollisia yhteisöjä. Tapio Nykäsen esityksen aiheena oli vanhoillislestadiolaisuuden merkitys Pohjois-Suomen kunnallispolitiikassa. Tulevan tutkimuksen on tarkoitus avata vanhoillislestadiolaisten poliittisten ja taloudellisten verkostojen merkityksiä. Aini Linjakumpu käsitteli esityksessään lasten asemaa vanhoillislestadiolaisten ja Jehovan todistajien yhteisöissä erityisesti sosiaalistumiseen liittyvien prosessien kautta ajateltuna. Esityksessä pohdittiin sosiaalistumista hengellisen väkivallan muotona.

KOORDINAATTORIT: Aini Linjakumpu & Johanna Hurtig